Johannes Brandtzæg

Helliggjørelsen

Om det nye livet i Kristus

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Johannes Brandtzæg: *Helliggjørelsen* (Om det nye livet i Kristus).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Kapittel 1. Innledning 1
Kapittel 2. Hva betyr ordet «hellig»? 4
Kapittel 3. Tre sider av hellighetsverket 7
Den første siden 7
Den andre siden av hellighetsverket 9
Den tredje siden av hellighetsverket: vår virkelige stilling 10
Kapittel 4. Forholdet mellom helliggjørelsen og rettferdiggjørelsen 12
Kapittel 5. Forholdet mellom helliggjørelse og moralsk forbedring 16
Kapittel 6. Det daglige livet i helliggjørelse 23
Vår virkelige stilling 23
En innvending 25
Kort sammendrag 30
Kapittel 7. Den uomvendtes kamp mot synden 33
Kapittel 8. Det som hindrer 37
Mangelfull erkjennelse 37
Kompromisser og unnskyldninger. Pene navn på synden 39
Ondskapens åndehær i himmelrommet 41
Kapittel 9. Det som kan hjelpe oss 44
Hva oppnås ved denne lydigheten? 46
Følelsens plass i helligheten 47
Hva kommer først? 48
En fare 49
Kapittel 10. Fullkommenhetslæren, også kalt syndfrihetslæren . . 50
Beveggrunner som fører til en slik oppfatning 52
Hvordan ser så denne snarveien ut? 53
Hva begrunnes denne læren med? 55
Pinsevennene og Skriften 58
Om Johannes Brandtzæg 66

Kapittel 1. Innledning

Om helliggjørelsen har det gjennom tidene vært satt fram mange meninger. Stort sett kan vi si at meningene beveger seg mellom to ytterpunkter. Det ene ytterpunktet kan beskrives slik: Helliggjørelse er å bli verre og verre. Det andre er læren om syndfrihet. Mellom disse to ytterpunktene finnes mange avskygninger, som av og til tar farge av den ene ytterligheten og av og til av den andre.

Mener en med uttrykket «bli verre og verre» at vi som troende får et dypere og sannere syn på vår syndighet etter hvert som erfaringen og Åndens lys avdekker hvordan det virkelig ser ut i vårt indre menneske, så er det naturligvis riktig nok.

Men jeg har hørt predikanter bruke uttrykket «verre og verre» uten noen nærmere forklaring. Meningen syntes i hvert fall å være at vi faktisk blir verre jo lenger vi lever som kristne, at dette altså er det normale, og at vi ikke kan vente noe annet. En slik lære kan jeg for min del ikke forkynne. Og ingen tør vel heller for alvor påstå at en slik tankegang stemmer med Skriften.

Jeg vet naturligvis at det kan gå slik med en kristen at han faktisk blir «verre og verre». Jeg nekter heller ikke for at det også i virkeligheten går slik med noen kristne. Det mangler visst ikke på eksempler. Er en kristen ikke på vakt, må resultatet bli nedgang og åndelig forkrøpling – en lunkenhet, helt til en falsk innbilning om å ha liv i Gud, mens den siste livsgnisten allerede er slukket. Men det normale etter Skriften er å «vokse i nåde og kjennskap» (2 Pet 3,18).

Ingen vil vel nekte for at helliggjørelsen er et ømtålig emne å behandle, og det av flere grunner.

For det første fordi den i den praktiske erfaringen ofte er et ømt og sårt punkt for mange oppriktige kristne. Og det skal en kyndig og myk

hånd til for å røre ved slike ømme sår, om ikke resultatet skal bli enda flere sår, enda mer hjertesorg og åndelig avmakt.

For det andre kan det ikke nektes at Bibelens lære om helliggjørelsen inneholder et krav. Kravet er ikke bare at en sann kristen ikke kan være uten helliggjørelse. Kravet er at det ikke går an å stå stille. Stillstand er tilbakegang, og den kan ende med åndelig død.

Å få den rette evangeliske ånd i framstillingen av dette kravet, uten å gjøre nåden til en sovepute for late kristne – det er vanskeligere enn mange tror. Er framstillingen slik at kraften forsvinner i kravet, så kjempende og trette kristne mister motet helt, har en ikke oppnådd annet enn å «knuse et knekket siv» (Matt 12,20). Den predikanten som stort sett bare skjenner og finner feil hos de troende, burde vel helst stige ned fra talerstolen og tie til han for Guds åsyn hadde lært en bedre måte.

Det gjorde meg hjertelig godt da en av medarbeiderne mine for ikke så lenge siden gjorde meg oppmerksom på et framtredende trekk ved apostlenes formaninger: den milde ånd og tone som preger dem.

Se for eksempel det første kapitlet i Jakobs brev: «mine brødre» i vers 2 og «mine kjære brødre» i vers 16. Denne milde ånden og kjærlige tonen tar ingenting bort fra brodden og styrken i formaningen. Ordene faller både bestemt og skarpt, som for eksempel i Jak 1,16: «Far ikke vill, mine kjære brødre!» Å dyppe formaningens skarpe pil i kjærlighetens olje er ikke det samme som å svøpe den inn i slapphetens filt, så det verken blir sår eller salve på sår. Må overhyrdens Ånd lære oss å «fø hans lam» på rett måte (Joh 21,15)!

Det finnes naturligvis også tilfeller der det mest er dommens tone som klinger gjennom formaningens ord, som for eksempel i brevet til menighetens engel i Laodikea. Men selv der skinner et nådens smil mellom lynglimtene i dommens ord: «Alle dem jeg elsker, dem refser og tukter jeg» (Åp 3,19).

At det er så ulike meninger om helliggjørelsen, gjør også sitt til at emnet ikke er lett å behandle på en sann og god måte. Om denne siden av saken vil jeg her bare nevne et ønske jeg har: at Gud måtte hjelpe meg til å omtale andres avvikende meninger på en broderlig måte, uten at jeg derfor skal synes vaklende eller tynnslitt i min egen overbevisning.

Som innledning til emnet vil jeg også nevne at helliggjørelsen må avgrenses på tre sider: mot rettferdiggjørelsen; mot det vi pleier å kalle «forbedring», det vil si moralske framskritt på naturlig grunn, uten et liv i Gud; og mot læren om syndfrihet. Oppgaven skulle være å trekke klare og skarpe grenselinjer uten å gi slipp på sannheten og uten å krenke kjærligheten.

Kapittel 2. Hva betyr ordet «hellig»?

Når vi nå går over til selve saken, er det på sin plass først å søke klarhet over hva ordet «hellig» egentlig betyr, slik det brukes både i Det gamle og Det nye testamente.

Når det gjelder Det gamle testamente, ser vi blant annet av 5 Mos 7,6 at Israels folk kalles et «hellig folk»: «For et hellig folk er du for Herren din Gud. Deg har Herren din Gud utvalgt av alle folk på jorden til å være hans eiendomsfolk.» Israels folk kalles et hellig folk, men ikke på grunn av noen slags hellig fullkommenhet hos de enkelte i folket eller hos folket som helhet. Som alle bibellesere vet, gir Skriften oss absolutt ingen rett til å tro at Israels folk var «hellig» i den betydningen av ordet.

At dette folket, som i så stor grad var gjenstridig og vantro, kunne få et slikt æresnavn, kom ene og alene av at Gud hadde utvalgt dem. Gud hadde av sin egen fullmakt satt dem i en særstilling til seg selv. En avglans av Guds egen hellighet la seg som en glorie om dette folkets panne, og en luftning, en atmosfære av Guds hellighet fulgte dem hvor de gikk. Det ga dem en gyllen mulighet, men det la også en tung byrde av ansvar på dem.

Slik står det skrevet i 3 Mos 20,26: «Dere skal være hellige for meg, for jeg, Herren, er hellig. Og jeg har skilt dere ut fra folkene, for at dere skal høre meg til.»

Innenfor dette hellige folket tales det om hellige ting og hellige personer.

I 2 Mos 30 får Moses befaling om å lage en «hellig salvingsolje». Den skulle lages av det fineste materialet, etter en svært nøyaktig

oppskrift. Med denne hellige salvingsoljen skulle han salve tabernaklet, arken, bordet og alteret. Når det var gjort, ble disse tingene «høyhellige», så til og med «hver den som rører ved dem, skal være hellig» (2 Mos 30,29). Med den samme salvingsoljen skulle også Aron og sønnene hans helliges.

Oljen måtte ikke brukes til noe annet enn det den var foreskrevet til i gudstjenesten, og det var satt dødsstraff for den som brøt budet om den, som vi kan lese i 2 Mos 30,32–33. Med fast hånd vernet Gud på denne måten om gudstjenestens renhet. Slik ga han Israels folk en inntrengende og anskuelig undervisning om at det er og skal være en skarp og fast skillelinje mellom det verdslige og det hellige.

Men hva betyr så ordet «hellig» når det brukes på denne måten om personer og ting?

Når en salvingsolje kalles «hellig», er det lett å se at ordet da ikke kan bety noe i retning av syndfri. Med et mer vitenskapelig uttrykk ville en si at «hellig» brukt på denne måten ikke betegner noen etisk hellighet, ingen personlig hellighet som er virket i hjertet og karakteren. En salvingsolje, en upersonlig ting, kan slett ikke bli hellig på den måten. Hva betyr det da? Ikke noe annet enn dette enkle: at salvingsoljen var skilt ut fra all annen salve, slik at den – og bare den – kunne brukes ved de handlingene i gudstjenesten som det var tale om.

Men når levende personer, når Aron og sønnene hans blir hellige ved å salves med olje (2 Mos 30,30), blir de kanskje da personlig, etisk hellige? Heller ikke da betyr «hellig» noe annet enn at personene ved salvingen blir skilt ut fra andre til å gjøre en bestemt tjeneste ved helligdommen. Det er en innvielse til en tjeneste, omtrent på samme måte som når Kinaforbundets misjonærer blir innviet til tjenesten sin ved en særskilt, høytidelig innvielseshandling.

Med en slik innvielse mener vi ikke å legge en personlig hellighet inn i deres indre menneske som de ikke hadde før. Ved denne handlingen vil vi gjøre tjenestens hellighet og det hellige ansvaret som følger med den, så anskuelig og så hjertegripende at det kan følge dem som en guddommelig drivkraft i alt de gjør.

Det er denne «helligheten» for tjenesten en i teologisk språkbruk kaller «levittisk renhet». Alt etter omstendighetene ble den oppnådd ved salving, ved vasking med vann eller ved stenking med blod. I

Hebr 9,13 brukes et annet navn på denne renheten eller helligheten: Den kalles der «kjødets renhet».

Det kan kanskje kaste mer lys over det samme forholdet at grunntekstens hebraiske ord for hellig, *qadosh* (קָדוֹשׁ, «hellig»), rent språklig betyr å være skilt fra noe annet med et skarpt redskap. Roten i ordet, *qad*, betyr å skille ved å skjære eller snitte.

Hva det i hvert enkelt tilfelle er tale om å skille eller bli skilt fra, er ikke uttrykt i selve ordet. Det kommer an på sammenhengen, på hva det i det enkelte tilfellet er tale om. Derfor er det også selvsagt at når ordet brukes om Gud, betyr det fullkommen, absolutt hellig, absolutt skilt fra alt ondt. Men denne betydningen ligger egentlig ikke i selve ordet. Den kommer simpelthen av at det er brukt om Gud.

Kapittel 3. Tre sider av hellighetsverket

Den første siden

Når det gjelder Det nye testamente, skjelnes det mellom tre ulike sider av hellighetsverket for og i den troende kristne.

Det første og grunnleggende i dette hellighetsverket er noe som har skjedd en gang for alle.

Denne betydningen av «hellig» finner vi blant annet i innledningen til flere av Paulus' brev, for eksempel Fil 1,1: «alle de hellige i Kristus Jesus som er i Filippi». Likeså i Hebr 3,1: «Derfor, hellige brødre, dere som har fått del i et himmelsk kall …»

At Paulus med en slik hilsen ikke mener å si at de er hellige i betydningen syndfrie, kan vi slutte av flere ting, blant annet av at han også hilser de troende i Korint med det samme ordet, som vi kan se av 1 Kor 1,2. Resten av brevet viser jo med all ønskelig tydelighet at menigheten i Korint stort sett ikke var kommet særlig langt i personlig hellighet – og det til tross for at det i denne menigheten var en rik utfoldelse av nådegaver, ikke minst tungetale.

Tross tungetale og profeti sto de i virkeligheten temmelig lavt når det gjaldt de mer verdifulle kristne dydene. Partisyke, rettssaker og synd mot det sjette bud – for slike ting anklager apostelen dem alvorlig.

Hva ligger det da i ordet «hellig» når det brukes på denne måten, uten innskrenkning og uten forbehold, om alle de troende i disse menighetene, uten hensyn til hvor langt eller hvor kort de enkelte av dem var kommet i personlig helliggjørelse?

Det første som utvilsomt ligger i det – det første og grunnleggende – er den nye stillingen de troende er kommet inn i. Den stillingen nemlig at de har fått «rett til å bli Guds barn» (Joh 1,12). Fra nå av kan de med full rett og all frimodighet tale til Gud og si: «Abba, Far!» (Rom 8,15). De har fått barnekår og barnerett. De er blitt Guds arvinger og Kristi medarvinger. Det er en veldig forandring, en radikal omplanting.

De er dermed kommet inn på området for Guds egen hellighet. Den omstråler og omgir dem hvor i verden de går, og hva som ellers skjer med dem, så sant de blir i Kristus ved troen. Det er Kristi egen rett ved det sonende blodet som etter nådens husholdning blir overført til alle som tror. Derfor kan vi med full rett tale om en tilregnet hellighet. Både lutheranere og kalvinister lærer at vi etter denne tilregnede helligheten står for Gud som fullkomne, i Kristus.

Men det er ikke bare en hellighet i stillingen som blir gitt på denne måten i og med troen. Gal 4,6 uttrykker det slik: «Fordi dere er sønner, har Gud sendt sin Sønns Ånd inn i våre hjerter.» Det har skjedd noe også i de troendes indre menneske. De er ikke bare flyttet over fra én stilling til en annen og har fått en rett som de ikke hadde før. Var det ikke annet enn dette, ville det være rom for den tanken at det å bli en troende er en nokså ytre ordning.

Men slik er det altså ikke. Så sant og så snart vi har tatt imot Kristus i tro, får vi en ny ånd, et nytt sinn. Denne nye ånden er ikke bare en kraft, en upersonlig tilskyndelse. Det er Guds egen Hellige Ånd, den personlige Ånd, som har tatt bolig i oss. Og dermed er Guds eget hellige vesen flyttet inn i oss. For en forandring! Se Rom 8,9.14; 1 Kor 6,19.

Det er disse to gavene – stillingen og Ånden – som gjør at alle troende uten forskjell, i Filippi, i Korint, i Efesus og i Rom, i Norge og i Kina, til alle tider og under alle himmelstrøk, med rette kan få æresnavnet «hellige».

Men vi bør merke oss at det her ennå ikke er tale om den siden av helligheten som Ånden i Skriften peker på når det sies: «Arbeid på deres frelse med frykt og beven» (Fil 2,12). Den personlige innarbeidingen av hellighetens ånd og vesen i karakteren, i hjertet og samvittigheten, ja, i hele personen – den som også er avhengig av at vi stadig gir oss hen og overgir oss – er en annen side av saken.

Vi understreker altså at ordet «hellig» etter Bibelens språkbruk ikke i seg selv sier noe om fullkommenhet. Hva ordet betyr i hvert enkelt tilfelle, må avgjøres etter sammenhengen og etter den gamle tolkningsregelen: «Skriften må forklare Skriften.» Det vil si at et bibelsk tolkningsspørsmål ikke må avgjøres bare etter ordlyden i én enkelt uttalelse om saken. Det må avgjøres ved å sammenligne med det Skriften ellers sier om den samme saken.

I ordet «hellig» brukt på denne måten finner vi igjen den grunnbetydningen ordet har på hebraisk, nemlig «skilt», «utskilt». Det vil altså si: skilt ut fra verden og synden og innviet til Gud. En ny stilling til Gud og til synden og verden. Og alt dette fordi Gud har utvalgt oss i Kristus og tatt oss inn i sitt hellige fellesskap. Det er alt sammen Guds eneveldige nådeverk, som det står skrevet i 4 Mos 16,5: «Den som han utvelger, vil han la komme nær til seg.»

Den andre siden av hellighetsverket

Når stillingen er i orden og barnekårets Ånd er gitt og mottatt, kommer vi til neste avsnitt i hellighetsverket. Det første var et verk som har skjedd en gang for alle. Det andre er et verk som fortsetter uavlatelig, det vil si så lenge vi er på jorden.

Dette fortsatte hellighetsverket blir beskrevet og stadfestet med mange ord i Det nye testamente. Vi nevner Joh 17,17: «Hellige dem i sannheten!» Likeså 2 Kor 7,1: «Når vi så har disse løftene, mine kjære, så la oss rense oss fra all urenhet på kjød og ånd, og fullende vår helliggjørelse i gudsfrykt!» Den samme saken finner vi også i 1 Tess 5,23: «Må han selv, fredens Gud, hellige dere helt igjennom», og i 1 Joh 3,3: «Og hver den som har dette håpet til ham, renser seg selv, likesom Han er ren.»

Alle disse ordene og mange flere taler om et verk som vi aldri blir ferdige med så lenge vi er i denne hytten. Vi hører til det folket som uavlatelig er opptatt med å «rense seg selv» og med å bli renset ved nådens Ånd, som det også heter i Tit 2,11–12: «For Guds nåde er åpenbart til frelse for alle mennesker. Den opptukter oss til å fornekte ugudelighet og de verdslige lystene, til å leve sedelig og rettferdig og gudfryktig i den verden som nå er.»

Dette verket blir beskrevet som et verk som dels blir virket av Gud og dels av eller ved oss. At det er et Guds verk, stadfestes av ordet vi

siterte fra 1 Tess 5,23. At det også er et verk som vi har vår del i, ser vi for eksempel av 2 Kor 7,1 og 1 Joh 3,3.

Begge deler – både Guds side av verket og vår side – er samlet til en hellig grunnregel i Fil 2,12–13: «Arbeid på deres frelse med frykt og beven. For Gud er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag.» Hvordan dette hellige samarbeidet mellom Gud og den gjenfødte kristne foregår, skal vi si litt om i en annen sammenheng.

Det er egentlig dette andre avsnittet av hellighetsverket vi sikter til når vi i kristen tale bruker ordet *helliggjørelse*.

Den tredje siden av hellighetsverket: vår virkelige stilling

Blir ikke helliggjørelsen brutt av ved frafall fra Gud, fortsetter den til vi når fram til *det verket som en gang skal være fullført*. Om det står det skrevet i 1 Joh 3,2: «Det er ennå ikke åpenbart hva vi skal bli! Vi vet at når han åpenbares, da skal vi bli ham like, for vi skal se ham som han er.» Den fullkomne likheten med Kristus får vi når vi ser ham. Da blir vi fullkomment hellige. Da blir vi syndfrie – ikke før.

Allerede her, mens vi ennå bare ser «Herrens herlighet som i et speil», er dette synet så mektig i sin virkning at vi blir «forvandlet til det samme bildet, fra herlighet til herlighet» (2 Kor 3,18). Det vil si en forvandling som går skritt for skritt framover, og som skjer når vi blir ved å skue – og i samme grad som vi fordyper oss i dette synet av ham.

Dette bildet av Kristus som vi her skuer fram mot og nærmer oss, fortere eller langsommere alt etter hvordan troen vår evner å skue ham og lyde ham, men som her aldri kan bli annet enn en tilnærming – det skal bryte inn over oss med ett, i et øyeblikk, når vi ser ham. Som når solen en klar sommermorgen bryter fram over fjellkammen og legger lysets gullglans over hele naturen, slik skal glansen fra hans hellige, majestetiske åsyn stråle om oss og gjennom oss, så «ingen krok blir mørk». Noe annet tidspunkt eller noen annen mulighet for syndfrihet har Skriften ikke nevnt for oss.

I Hebr 12,23 står det skrevet: «… til de fullendte rettferdiges ånder». Uten tvil antyder sammenhengen her en motsetning mellom de «rettferdige» som ennå er her på jorden, og på den andre siden de «rettferdige» som er kommet inn i hvilens land og har «sett ham», men som ennå er i mellomtilstandens legemsløse tilværelse – det vil

si i tiden mellom døden og oppstandelsen. De kalles «ånder» fordi de ennå er uten legeme. Disse åndene er fullendte, og meningen kan ikke være noen annen enn at de som ikke er kommet fram dit, ennå ikke er fullendte. Og det er dette siste som interesserer oss i denne sammenhengen.

At disse «fullendte åndene» får et tillegg til fullendelsen sin når de ved oppstandelsen blir forenet med legemet sitt igjen, hører hjemme i et annet kapittel. Det samme gjelder spørsmålet om en fortsatt renselse eller utvikling i mellomtilstanden, som noen tror på. Her skal bare sies at det ikke kan legges fram noe avgjørende skriftbevis for å anta en slik fortsatt utvikling. Og jeg for min del har i min kristne tenkning ingen plass for en slik «utvikling», hvis en dermed tenker på noe i retning av fortsatt helliggjørelse eller fortsatt renselse. Når det gjelder renhet eller hellighet, er «de rettferdiges ånder» nådd fram til det fullkomne.

Kapittel 4. Forholdet mellom helliggjørelsen og rettferdiggjørelsen

Når det blir spurt hvorfor en kristen er her på jorden, hvorfor Gud ikke tar ham hjem til seg straks han er blitt rettferdiggjort ved troen og har fått fred med Gud, blir det ofte svart at en kristen er her på jorden for å modnes for himmelen.

Jeg vil ikke helt nekte for at en slik setning kan forstås slik at den blir bibelsk riktig. Men jeg er redd misforståelsen ligger snublende nær, og derfor har jeg for min del, så vidt jeg kan huske, heller aldri brukt denne setningen om å «modnes for himmelen».

Mener en med dette å «modnes for himmelen» at vi som kristne er kalt til å vokse i nåde og kjennskap og bli mer hellige, så er det naturligvis sant. Men da ville jeg for min del heller uttrykke det med slike eller lignende ord, for å unngå misforståelsen.

Det er også ting i Skriften som synes å tyde på at det skal være «grader i saligheten», eller at noen skal få en høyere plass i fullendelsen enn andre, og at en slik forskjell skal ha sin grunn i ulik troskap i tjenesten her på jorden. Vi har jo for eksempel Paulus' ord i 1 Kor 3 om dem som har bygd «med tre, høy, strå», og hvis verk skal brenne opp. Men ellers er dette så dunkle saker at vi sikkert gjør klokest i ikke å spinne oss inn i altfor mange spekulasjoner om det.

Hovedsaken er dette:

Når er en kristen «moden for himmelen»? Det er han i samme øyeblikk som han er blitt en kristen. Kan det være noen tvil om det?

Det er nemlig ikke helliggjørelsen som gir oss adgang til himmelen, men rettferdiggjørelsen. Den sannheten må vi ikke la noen ta fra oss. Vi må heller ikke tåle at den blir formørket for oss. «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud … Og vi roser oss av håp om Guds herlighet» (Rom 5,1–2).

Om dette sier Rosenius blant annet: «Må da enhver vokte seg for den farlige villfarelsen at et troende Guds barn ikke straks er ferdig til å gå inn i himmelen, men at det ennå kreves en viss modenhet i nåden og i Åndens frukter. Riktignok kan en slik modenhet føre med seg et større mål av herlighet, som Skriften viser noen steder. Men selve riket, barneretten og arven har vi straks ved troen alene. Og om vi levde i hundre år under nådens oppfostring og vekst, ville vi til slutt ikke ha en eneste grunn mer til å håpe på den evige herligheten. I samme øyeblikk en synder er kommet til troen, er han kledd i bryllupsklærne og kan gå inn i herligheten. Røveren på korset (hvor mye tid fikk han til å modnes?) og Johannes, som slet seg ut i Kristi tjeneste, fikk begge det evige livs gave av den samme nåden.»

Rosenius gjør også med rette oppmerksom på at før Paulus har sagt et eneste ord om helliggjørelse, sier han i Rom 5: «Vi roser oss av håp om Guds herlighet.» Det er først i kapittel 6 Paulus begynner sin utredning om helliggjørelsen.

Men selv om dette står fast som sannhet etter Skriftens ord, er vi ennå ikke ferdige med spørsmålet om forholdet mellom helliggjørelsen og rettferdiggjørelsen.

Kan vi virkelig si at helliggjørelsen ikke har noe å bety for vårt håp om salighet? Eller med andre ord: Kan jeg være en kristen uten helliggjørelse?

Ovenfor har vi pekt på at når synderen er tatt til nåde og er blitt Guds barn ved troen på Kristus, får han også barnekårets Ånd. Så langt kunne det være nok bare å vise til det som er sagt om dette før. Men det er likevel plass for et lite tillegg her.

Å være en kristen er altså det samme som å ha barnekårets Ånd boende i seg. Ingen kan være en kristen uten å ha Kristi Ånd (Rom 8,9). Men Kristi Ånd kan ingen ha uten at han dermed også har fått et hellig sinn. Hva vil så det si?

Det hellige sinnet kjennetegnes av to ting. Den ene er at jeg hater synden, at jeg ser på synden som min største og verste fiende. For det

hellige sinnet er synden en plage, en lidelse, en kilde til angst og sorg. Og jo mer virkelig og dyptgående denne lidelsen og sorgen er, desto mer avgjort reiser jeg meg til kamp mot synden. Slik vil det være for en troende kristen så lenge han ikke er blitt lunken og «rik» som menighetens engel i Laodikea (Åp 3,17). Slik vil det være så lenge han er i denne hytten.

Den andre tingen – motstykket til hatet mot synden – er lengselen etter renhet og hellighet. Ut fra det nye mennesket – i kraft av «den Ånd han lot bo i oss» (Jak 4,5) – elsker vi det som er hellig og rent, det som stemmer med Guds vesen og vilje. Denne lengselen etter hellighet, denne kjærligheten til det Gud er og vil, virker i oss en dypere sorg over synden, over *min* synd, og den virker at vi stadig på ny overgir oss og gir oss hen.

«Mer hellighet gi meg, mer mildhet, o Gud, mer sorg over synden, mer frykt for ditt bud.»

Vi ser altså at helliggjørelsen er så uløselig bundet sammen med rettferdiggjørelsen at det er umulig å ha den siste uten også å ha den første. «Følger ikke det nye, hellige sinnet med troen, da er troen død og bare et bedrag.»

Men hvordan går det da med det vi nettopp har slått fast, nemlig at det er rettferdiggjørelsen og bare den som gir oss adgang til himmelen?

Vi må skille – og skille klart – mellom *det som er frelsens grunn*, og på den andre siden *det som beviser at troen vår er sann*.

Det første – det som er frelsens grunn – peker Paulus på i Rom 3,28: «For vi er overbevist om at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger.» Det andre – beviset for troen vår – er det som interesserer Jakob når han i Jak 2,24 sier: «Dere ser at et menneske blir rettferdiggjort ved gjerninger, og ikke bare av tro.»

Det kan ikke nektes at det på dette punktet, som ellers på mange punkter i troens ord og troens liv, er et spenningsforhold – en spenning mellom tilsynelatende motsetninger. Denne spenningen kan nok skape vanskeligheter for tanken vår, men gåten og spenningen forsvinner i det levende livet og løses opp i en vakker harmoni.

Det ser vi kanskje best når vi tenker på hvordan stillingen vil være for oss når vi skal dø. Da blir tingene enkle, og vi føres inn til selve brennpunktet.

Kan noen av oss kristne tenke den tanken at vi i døden skulle ha noe annet å forlate oss på enn Kristi blod, og det alene? Kan noen få seg til å tro at vi da skulle finne på å bygge på noe hellig og godt hos oss selv, noe hellig og godt i vesen eller i gjerning? Tvert imot, vi føler det sikkert som en helligbrøde bare å tenke en slik tanke.

Nei, i døden: Kristus og bare Kristus! Kristus, «i ham har vi forløsningen ved hans blod, syndenes forlatelse, etter hans nådes rikdom» (Ef 1,7). Og det er nettopp dette vi mener når vi sier at det bare er rettferdiggjørelsen som gir oss adgang til himmelen.

Men om du har levd med Gud i 20–30 år, og så kommer noen til dødsleiet ditt og spør: «Har du ikke noe slags bevis eller vitnesbyrd om at Kristi Ånd har virket i deg de årene du har vært en kristen?» – tror du at du da ville våge å si: «Nei, det har jeg aldri merket»? Jeg tror heller du med skjelvende stemme ville svare: «Å jo, det ville visst være synd å nekte for det. Men det hjelper meg ikke nå. Jeg kan ikke få noen slags trøst eller visshet av å tenke på det. For det var så ufullkomment og besmittet. Aldri har jeg gjort mer enn det jeg var skyldig å gjøre.»

Og så kan det hende du løfter et tårevått blikk mot himmelen, folder hendene og sier: «Han er min fred! Det er mitt eneste håp! Men jeg får lov å tro at det er nok. Jeg vet at ankeret er kastet innenfor forhenget (Hebr 6,19), og det holder.»

«Ja, med den sang jeg går i dødens flod!»

Så har både rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen fått sin rette plass og sin rette vekt i troens liv. Både troen og Ånden er «rettferdiggjort av sine barn» (jf. Matt 11,19). Og det hele er svøpt inn i det store ordet: Det gjorde Gud!

Når synden er forlatt, er vi hellige nok for himmelen.

«Ei alltid min lykke jeg føler og vet, i troen på ordet jeg dog haver fred. Min synd er mot Jesus som gnisten mot hav, den drukner, forsvinner i dypeste grav.»

Som en avsluttende bemerkning til dette avsnittet vil jeg føye til: Det det kommer an på når det tales om helliggjørelsen, er det hellige sinnet. De enkelte seirene over det onde er naturligvis, hver på sin plass, av svært stor betydning. Men hovedsaken er likevel det hellige sinnet. Og det hellige sinnet kan vi bevare midt under nederlag. Var ikke det mulig, hvor skulle vi da ta veien?

Kapittel 5. Forholdet mellom helliggjørelse og moralsk forbedring

At alle normalt utrustede mennesker er født med samvittighet, er det antakelig få som vil nekte for. Om dem som har fått kristen kunnskap, kan vi føye til at de ikke bare har samvittighet, men en samvittighet som er opplyst ved det de har hørt om Gud, om hans vesen og vilje. En samvittighet som er opplyst ved kristen kunnskap, kan på en helt annen måte enn en hednings samvittighet dømme om hva som er moralsk sant og rett. Og den kan dømme personen etter hvor mye eller hvor lite han lyder samvittighetens tale og dom.

Samvittighetens tale virker nemlig ikke bare som opplysning og dom. Den virker også som en drivkraft. Den virker på følelsen og på viljen, så vi setter ut i livet det som er erkjent som rett og godt og nødvendig.

Det er derfor ikke det minste underlig at samvittigheten kan drive en mann til mange «gode gjerninger» – noe også det praktiske livet viser en mengde eksempler på. Under samvittighetens påtrykk kan det naturlige mennesket utvikle seg til å bli et eksempel på høy moral som er verdt å følge. Samvittigheten har ført mang en kvinne og mann til å bli et mønster på rettskaffenhet, selvfornektelse, saktmodighet og virksom menneskekjærlighet.

Samvittigheten kan også drive til det vi med et fellesnavn kan kalle «gudfryktighetsøvelser». Den kan drive til bønn og bibellesning. Den kan få en mann til å gi store gaver til misjonen eller andre menneskekjærlige formål. Og mye annet i samme retning.

Slike ting er det vi tenker på når vi taler om «forbedring». Som eksemplene viser, kan denne «forbedringen» være dels av moralsk og dels av religiøs art. Som oftest er kanskje det religiøse og det moralske vevd slik sammen at det er umulig å skille dem fra hverandre. En nærmere undersøkelse vil nok også vise at for de flestes del spiller det religiøse en avgjørende rolle: Frykten for Gud, dommen og evigheten gir samvittighetens tilskyndelser og dom en kraft og en brodd som ikke kan erstattes av noe annet.

Når vi så vil prøve å vurdere disse «gode gjerningene», må vi aller først huske at intet av det stiger høyere enn til å være samvittighetsgjerninger. Om det er aldri så fint og ideelt, om det stiger til toppen av det et menneske kan yte og ofre og utrette, så er det likevel vokst fram på naturlig grunn. Det når aldri ut over det som det naturlige mennesket kan strekke seg opp til.

Selv om de religiøse tilskyndelsene kommer til, og selv om de blir så sterke og virkningsfulle som de i det hele kan bli utenom livet i Gud, kommer dette religiøse innslaget aldri ut over det som naturlig religiøsitet kan gi og virke.

Men hvilket navn skal vi så sette på disse «gode gjerningene», disse «samvittighetsgjerningene»?

Når for eksempel en mor våker dager og netter, og av og til i uker, over et sykt barn og setter sin egen helse på spill for å redde barnet, eller når en mann setter livet inn for å redde en annen mann som har gått gjennom isen – og denne moren og denne mannen ikke er gjenfødt til liv i Gud – skal vi da si at de har gjort noe godt? Eller skal vi kanskje si at det de gjorde, var ondt?

Så langt jeg kjenner Bibelen min, kan jeg ikke finne at den noen gang kaller slike gjerninger onde. Og i praktisk virkelighet er det sikkert heller ingen av oss som vil si at moren og mannen gjorde noe ondt da de risikerte sitt eget liv for å berge en annen. Tvert imot, vi taler vel om det. Av og til skriver vi rosende om det i avisene og ønsker at vi hadde mange slike mennesker blant oss.

Tenk om det blant de tusener av ugjenfødte forretningsfolk i landet vårt ikke fantes en eneste rettskaffen mann, eller at det blant de uomvendte gårdbrukerne og håndverkerne i Norge ikke fantes en eneste som i handel og vandel søker å følge samvittighetens bud – hvordan ville det da se ut i Norge? Samfunnet ville snart gå til grunne i en

sump av ugudelighet og umoral, og kunne vi, ville vi rimeligvis se til å komme oss bort fra et slikt helvete på jord så snart som mulig.

Når det gjelder de jordiske forholdene – i stuen vår og på arbeidsplassen vår – er slike ting i høyeste grad nyttige og uunnværlige. Og vi har stor grunn til å takke Gud for at vi ennå har så mye av det her i landet vårt. Det er en stor gave fra Gud til det norske folk at så stor en del av folket ennå har en samvittighet som er våken i moralsk henseende, en samvittighet som er kristelig opplyst. Men det blir en helt annen sak når vi spør hva slike gjerninger betyr for den som vil til himmelen.

Hva kaller Bibelen slike «gode gjerninger»?

Bibelen har to navn på samvittighetens gjerninger.

Det ene navnet er det Paulus ofte bruker. Han kaller dem «lovgjerninger». Med klare og skarpe ord sier han at «intet kjød blir rettferdiggjort for ham – Gud – ved lovgjerninger» (Rom 3,20). Om du levde i tusen år og hver dag i tusen år la lovgjerning på lovgjerning, ville det likevel ikke gi deg en tomme av den rettferdigheten som gjelder for Gud. På lovens gjerninger – det vil altså si de gjerningene som samvittigheten frambringer på naturlig grunn – kan det ikke bygges noen himmelstige.

I Fil 3,4 ff. gir Den Hellige Ånd oss ved Paulus klar beskjed om hva slike ting er verd når det gjelder frelse og salighet. Om seg selv som uomvendt bruker Paulus svært sterke ord: «i rettferdighet etter loven ulastelig» (Fil 3,6). Han våger å si at han kunne måle seg med hvem som helst og overgå dem alle når det gjaldt å være rettferdig etter loven.

Men hva gjør så Paulus med all denne rettferdigheten? Svaret han gir, lyder slik: «Men det som var en vinning for meg, det har jeg for Kristi skyld aktet som tap … jeg akter det for skrap, for at jeg kan vinne Kristus og bli funnet i ham, ikke med min egen rettferdighet, den som er av loven, men med den jeg får ved troen på Kristus» (Fil 3,7–9).

Folk sier av og til at de «får gjøre det beste de kan – og så får Gud være nådig». Kjære leser, det beste du kan – hva skal vi gjøre med det? Det er best du følger Paulus' eksempel og «akter det for skrap». Skrap, avfall, boss, søppel! Hører du? På søppelhaugen med det! Det beste du har gjort, din moral, din religiøsitet, alt det du borgerlig talt kunne ha rett til å rose deg av og vente noen lønn for – på søppelhaugen med det!

For det er ikke bare slik at det slett ikke kan hjelpe deg til å bli rettferdig for Gud. Holder du fast på det, håper du på noe av det til frelse, blir det en hindring. Egenrettferdigheten utelukker rettferdighet for Gud. Den utelukker den fullstendig. «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde» (Rom 11,6).

Men husk at nå taler vi ikke om hva som kan være nyttig og brukbart for livet på jorden! Det vi nå taler om, er det som er brukbart for himmelen – det som kan garantere oss en åpen himmeldør.

Glemmer du denne forskjellen, farer du vill og går fortapt.

* * *

Det andre bibelske navnet på samvittighetsgjerningene finner vi i Hebr 9,14. «Døde gjerninger» kalles de der. Og det sies at samvittigheten må renses fra disse døde gjerningene, ellers kan vi ikke «tjene den levende Gud».

De «døde gjerningene» er altså noe som må ryddes av veien. De må bort! Hvorfor?

I 4 Mos 19 finner vi en forskrift om hvordan en mann skal forholde seg når han har rørt ved et lik, det vil si liket av et menneske. Han skal da «være uren i sju dager» (4 Mos 19,11), og for å bli ren skal han følge en bestemt forskrift der «asken av kvigen» er det viktigste rensemiddelet. Det er denne urenheten og denne renselsen som pekes på som et forbilde for hvordan vi rett skal bedømme og behandle de «døde gjerningene».

Døde gjerninger er de gjerningene som blir gjort etter samvittigheten av et åndelig dødt menneske – eller sagt på en annen måte: av et menneske som ikke har liv i Gud, som ikke er gjenfødt. De er døde fordi den som gjør dem, er «død». Elven kan aldri stige høyere enn kilden den rant ut av. Av det som er dødt, kan det aldri komme noe levende. De «døde gjerningene» har ikke livets ånd i seg.

Liket på båren er i sin ytre form et menneske. Gode gjerninger er i sin ytre form gode. Men likesom legemet er dødt uten ånd, er den gode gjerningen et skall uten liv hvis den ikke er gjort av en som har liv – nemlig det Skriften kaller liv, liv i ordets rette mening: liv av Gud, i Gud og ved Gud.

Videre: Som mannen blir uren ved å røre ved et lik, blir samvittigheten uren ved å komme i berøring med de døde gjerningene. Og denne urenheten i samvittigheten kan, som urenheten i 4 Mos 19,

bare fjernes på én bestemt måte, nemlig ved Kristi blod. Slik og bare slik kan et syndig menneske bli satt i stand til å gjøre «gode gjerninger» i ordets fulle, bibelske betydning. Som det også står skrevet i Ef 2,10: «For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger.» Her handler «skapt i Kristus Jesus» ikke om det naturlige skaperverket, men, som sammenhengen viser, om «nyskapelsen» ved Ånden, i Kristus.

La det altså enda en gang være sagt uttrykkelig og ettertrykkelig: På den ene siden har vi de «gode gjerningene» på naturlig grunn, som er «døde gjerninger». På den andre siden har vi de «gode gjerningene» som springer ut av troens liv når samvittigheten ved Kristi blod er renset fra de «døde gjerningene», med deres urenhet og liklukt. Det må trekkes en klar skillelinje mellom disse to slags «gode gjerninger». Dette er en svært viktig sak å gi akt på!

Det som nå er sagt om forholdet mellom helliggjørelse og forbedring, reiser et nærliggende spørsmål, nemlig dette: Er da alle de sanne troendes gjerninger «gode gjerninger» i full bibelsk betydning? Gjør de gjenfødte bare gode gjerninger?

Som svar på det spørsmålet vil vi igjen vise til Ef 2,10. I dette skriftordet nevnes to vilkår for at det med sannhet kan være tale om «gode gjerninger». Det ene vilkåret er «skapt i Kristus Jesus», slik vi har pekt på ovenfor. Det andre er: «som Gud forut har lagt ferdige».

Livets erfaringer viser med all mulig tydelighet at ikke alt en troende gjør, er slikt som «Gud forut har lagt ferdig».

Det kan dessverre ikke nektes at troende mennesker av og til blir sinte, og at de i sinne sier og gjør ting som rett og slett er «kjødets gjerninger». Det hender at troende mennesker er lunefulle, vrange og krevende. Når en troende ektemann er gretten og sur, eller når en troende hustru gir etter for dårlig humør og kommer med stikkende, sårende bemerkninger – hva annet er det enn at kjødet får råde? Retthaveri, æresyke, partisyke og lignende styggedom er ikke ukjent blant de troende. Kan vi føre slikt opp på listen over det som «Gud har lagt ferdig»?

Men foruten det som åpenbart og helt igjennom er «kjød», finnes det også hos de troende en god del «blandingsgods». Mye som virkelig er godt, får et tilskudd av «kjød», en ond bismak som ikke er til å ta feil

av. Hvor blir det så av den «Kristi vellukt» (2 Kor 2,15) som skulle være et kjennetegn på alt en troende sier og gjør?

Jeg sitter ved skrivebordet mitt og er intenst opptatt med et arbeid som kanskje er svært viktig og vanskelig, og som skal være ferdig til en viss tid. Så kommer hustruen min og ber meg om en tjeneste, og jeg blir så lang i ansiktet, og i øyet samler det seg noen mørke skygger. Jeg viser alle tegn på at jeg føler meg ubehagelig berørt.

Som en liten martyr sitter jeg der på kontorkrakken min og gjør ikke noe forsøk på å skjule den martyrminen som sier mer enn mange ord: Du skal nå ikke få det helt for ingenting, du skal få smake litt av hva det koster meg å gjøre det du ber om! Åndens liv i meg fikk meg til å si ja, men idet jeg leverte fra meg den «gode gjerningen», strødde jeg en god porsjon egenkjærlighetens pepper på den – og hva så?

I samme retning peker det når Paulus i 1 Kor 3,12 ff. taler om den som bygger med tre, høy og strå. Ordene taler for seg selv, og de viser oss blant annet at det i våre «gode gjerninger» som ikke er av Ånden, skal brenne opp. Gud gi at det i hvert fall må bli noe igjen som ikke brenner opp! Apostelens manende ord antyder at få er så utsatt for å skjemme ut sine «gode gjerninger» som predikantene. Vi tør ikke nekte for at det på vår åker gror mange slags ugress. Æresyke, hovmod og misunnelse er farlig ukrutt.

Det bør visst også nevnes at det blant troende mennesker finnes en del gjerninger som etter alle ytre tegn synes å måtte regnes til de «gode gjerningene», men som likevel lider av den grunnfeilen at de er *selvvalgte*. Da Peter trakk sverdet og hogg øret av yppersteprestens tjener, trodde han sikkert at han gjorde en god gjerning. Men den var selvvalgt. Han hadde ikke gått Åndens vei om Gud før han svingte sverdet. Det er lett nok for oss å se, men Peters livlige sinn og varme blod ga ham ikke mye tid til å tenke seg om og sende en tanke i bønn opp til Gud først.

En og annen kristen er så langsynt at det meste av hans gudsfrykt og gode gjerninger går til Kina og til Santalistan, mens hjemmet og naboen hans bare får noen fattige smuler, og av og til knapt nok det. Fariseeren fulgte også ofte den regelen at det som far og mor skulle hatt til hjelp i vanskelige kår, gikk som gave til templet.

Noen spør: Hvordan skal jeg bli klar over om det jeg planlegger og har lyst til, er selvvalgte gjerninger?

Det lar seg visst ikke gjøre å gi noen allmenngyldig regel om dette, en regel som passer for alle tilfeller og som ikke er til å ta feil av. Men én ting kan nevnes som ofte vil gi den veiledningen vi trenger og ønsker: Vi får prøve å se etter om det er trangen til å hevde oss selv som driver oss, eller kanskje den understrømmen av frykt for selvfornektelse som vi alle bærer i vårt bryst.

Det som koster selvfornektelse, er nok i alminnelighet det som ligger nærmest Guds gode og velbehagelige og fullkomne vilje.

Kapittel 6. Det daglige livet i helliggjørelse

Vår virkelige stilling

Da jeg i 1925 var med på et større indremisjonsmøte i byen Radcliffe i Iowa i Amerika, kom en eldre kvinne bort til meg en kveld etter at møtet var slutt. Hun betrodde meg at hun gikk og bar på en bekymring som plaget henne. Hun var plaget og bekymret fordi hun ofte merket at hun hadde *lyst* til det onde. Og spørsmålet var: Kan jeg være en kristen når jeg ennå kjenner *lyst* til det jeg vet er ondt?

Ja, dette spørsmålet krever et svar: Kan jeg være en sann kristen og likevel kjenne *lyst* til det jeg vet er ondt? Eller er det slik at dersom det står rett til med meg som kristen, må jeg være ferdig med all ond lyst?

For å få klarhet i denne saken må vi først undersøke hva Skriften lærer om *det gamle og det nye mennesket*.

I Ef 4,20–24 leser vi: «Men dere har ikke lært Kristus slik å kjenne [nemlig slik at de skulle overgi seg til skamløshet som hedningene], så sant dere har hørt om ham og er blitt opplært i ham, slik sannhet er i Jesus: Når det gjelder deres tidligere ferd, så må dere nå avlegge det gamle menneske, som er fordervet ved de forførende lyster. … Og ikle dere det nye menneske, som er skapt etter Gud i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten.»

Den vanlige forståelsen av dette ordet blant oss lutheranere er denne: Det gamle og det nye mennesket lever side om side i alle troende. Og slik er det så lenge livet her på jorden varer.

Videre lærer vi at det gamle mennesket er korsfestet og skal avlegges og dødes. Det er ennå ikke dødt, men det er korsfestet. Og det er sikkert ikke uten god grunn at en har gjort oppmerksom på at korsfes-

telsen ikke bare er en ytterst smertefull, men også en langsom måte å dø på.

Og vi lærer at samtidig som det gamle mennesket avlegges og dødes, skal det nye mennesket vokse og tilta, idet vi daglig øver oss i disse to tingene: å avlegge det gamle og ikle oss det nye.

Spørsmålet blir da: Er dette Skriftens lære, eller har vi tolket bort Skriftens virkelige mening? Lager vi dogmatikken etter vårt eget dårlige liv, i stedet for å innrette livet vårt etter sann bibelsk lære?

For å belyse spørsmålet nærmere vil vi se på noen andre bibelord.

I Gal 5,16–17 står det: «Men jeg sier: Vandre i Ånden! Så skal dere ikke fullføre kjødets lyst. For kjødet begjærer imot Ånden, og Ånden imot kjødet. De to står hverandre imot, for at dere ikke skal gjøre det dere vil.»

Om vi leste disse ordene uten på forhånd å vite noe om de ulike meningene og tolkningene, kunne vi da unngå å få inntrykk av at det her tales om to makter som begge finnes i den troende? At det her ikke er tale om en kamp vi er ferdige med, men om en kamp som hører med til den troendes indre liv hele tiden?

Er kjødet og kjødets begjær noe utenfor den troende? Hva skulle det i så fall være? Er det andre menneskers kjødelige begjær? Er det Satan? Det er visst nok bare å nevne spørsmålene. De avviser seg selv som noe som er umulig både etter Bibelen og etter erfaringen.

Det er Ånden i de troende det tales om her. Og parallellen, at de to stilles side om side, gjør det klart at kjødet er kjødet i de troende.

At Paulus her taler om mennesker som er kommet til frelsende tro, kan det selvfølgelig ikke være noen tvil om. Det viser hele sammenhengen klart. Enhver som vil lese, kan se det.

«Vandre i Ånden! Så skal dere ikke fullføre kjødets lyst.» Han taler altså til folk som har Ånden; ellers ville det være meningsløst å be dem vandre i Ånden. Apostelen ville aldri tale slik til uomvendte mennesker. Men når han ber disse åndelige menneskene om å vandre i Ånden, forutsetter formaningen at det var mulig for dem å vandre på en annen måte. Og denne muligheten var der fordi kjødet og kjødets begjær også fantes hos dem og i dem.

Galaterne hadde fått Ånden (se Gal 3,2), og likevel var de i ferd med å gli ut i noe så uåndelig som å forkaste Kristus og ta loven og

omskjærelsen i hans sted. Den nærliggende muligheten holdt på å bli en sørgelig virkelighet.

Et annet ord om den samme saken er Jak 1,13–14: «Ingen som blir fristet, må si: Det er Gud som frister meg! For Gud blir ikke fristet av det onde, og selv frister han ingen. Men enhver som blir fristet, dras og lokkes av sin egen lyst.» Også her tales det om troende mennesker; se vers 2: «Mine brødre», og vers 3: «når troen blir prøvd».

Slik jeg har forstått det, går talsmennene for fullkommenhetslæren med på at selv «de fullkomne» kan fristes, slik Adam kunne fristes i paradiset. Men Jakob lærer altså med rene ord at fristelsen ikke bare er noe som kommer utenfra og ligger utenfor oss. I sitt innerste vesen er fristelsen dette at vi dras og lokkes av vår egen lyst. Er ikke «vår egen lyst» det samme som «kjødets begjær»? Er det ikke det samme som «det gamle mennesket»? Ordene er forskjellige, men saken er den samme.

En innvending

Men her møter vi en innvending som vi ikke kan gå forbi. Det er nemlig to andre steder der uttrykket «det gamle menneske» forekommer. Og der finner vi ord som synes å tyde på at en troende en gang for alle er ferdig med dette gamle mennesket.

I Rom 6,6 står det: «Vi vet at vårt gamle menneske ble korsfestet med ham for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort, så vi ikke lenger skal være slaver under synden.» Og i Kol 3,9–10 står det: «Lyv ikke på hverandre! Dere har jo avkledd dere det gamle mennesket med dets gjerninger, og har ikledd dere det nye mennesket, det som blir fornyet til kunnskap etter sin Skapers bilde.»

I Rom 6,6 sto det altså: «for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort, så vi ikke lenger skal være slaver under synden». Og i Kol 3,9: «Dere har jo avkledd dere det gamle mennesket.»

Det kan vanskelig nektes at det ved første øyekast ser ut som om det her tales om noe som skjer og skal skje i et øyeblikk, og som vi så er ferdige med. Syndelegemet er en gang for alle blitt tilintetgjort – drept, druknet, ryddet av veien. Det gamle mennesket har en kledd av seg og kastet bort som et utslitt klesplagg, og en tar det aldri på seg igjen, for en har fått en ny drakt. Den nye drakten er kommet i

stedet for den gamle. Den bæres ikke utenpå den gamle, og heller ikke stykkevis sammen med den gamle.

Et annet ord i Rom 6 synes også å kunne tas til inntekt for en slik mening. I vers 11 står det nemlig: «Slik skal også dere regne dere som døde for synden.» Og i 1 Pet 4,1 har vi et ord om at de troende skal væpne seg med den tanken at de er «ferdig med synden».

For å komme til klarhet over om denne oppfatningen virkelig er Skriftens lære, må vi ta to ting i betraktning. For det første den gamle regelen at «Skrift skal forklare Skrift»: Ett eller et par enkelte bibelord kan ikke være avgjørende; vi må ta med alt Skriften sier om den saken det gjelder. For det andre må vi spørre: Er det noe i selve de ordene vi har sitert, som viser at de ikke skal forstås så absolutt som vi har pekt på ovenfor?

Når det gjelder hva Skriften sier samlet, kunne det være fristende å minne om en rekke ord fra Det gamle testamente, særlig fra Salmenes bok, som viser hvordan de troende fremdeles plages og pines og engstes av synden sin. Men vi kjenner innvendingen om at en slik bruk av gammeltestamentlige ord ikke lar seg forene med det faktum at vi nå lever i pinseåndens tidsalder og skal være kommet forbi det ufullkomne gammeltestamentlige standpunktet, den umyndige barnealderen og forberedelsens tidsalder. Vi godtar ikke denne innvendingen, men vi tar hensyn til den. Vi holder oss altså til Det nye testamente.

Og da møter vi det iøynefallende faktum at nettopp Det nye testamente er fullt av formaninger til de troende. De har fått Kristi Ånd til å bo i seg og drives av hans Ånd (se Rom 8,9 og 14) – og likevel får de slike formaninger! Hvis de ikke trengte dem, ville de da ha fått dem? Og hvordan kan det ha seg at de til og med blir formant mot så grove synder som å «lyve på hverandre» (Kol 3,9) og mot «vrede, hissighet, ondskap, spott, skammelig snakk fra deres munn» (Kol 3,8)? Vi trenger ikke anføre mer. Enhver bibelleser vil lett kunne finne flere slike ord.

Legg for øvrig merke til at det her ikke bare er tale om slike ting som en med litt god vilje kan kalle «ufullkommenhet» og «mangler». Her tales det om virkelige synder, stygge synder, ting vi ikke må prøve å pynte på ved å gi dem et pent navn.

Apostlene er ikke redde for å kalle tingene ved deres rette navn, som for eksempel også i 1 Pet 2,11: «Mine kjære! Jeg formaner dere som fremmede og utlendinger, at dere avstår fra de kjødelige lyster, som strider mot sjelen.» Apostelen betenker seg ikke et øyeblikk på å kalle dem «mine kjære» og «fremmede og utlendinger» (i åndelig mening). Men han er like frimodig når han minner dem om de kjødelige lystene som de skal avstå fra!

Hvorfor? Fordi de bærer dem i sitt eget bryst. Fordi de er «lyster», og noen ganger brenner de som en ild både i kropp og sjel. Desto mer må de stå på vakt og holde seg langt borte fra dem, «idet dere til og med hater kappen som er smittet av kjødet» (Jud 23).

Spørsmålet blir da om det i de formaningsordene vi har sitert, finnes noen antydning av at de troende kan eller bør komme til et så fast åndelig standpunkt at de ikke lenger trenger slike formaninger. Eller med andre ord: at det onde, både roten og frukten, er så helt tatt bort at en ikke lenger behøver å frykte noe tilbakefall til «kjødelige lyster» og lignende.

Så langt jeg kan se, finnes det ingen slik antydning. Tvert imot: Den forutsetningen som ikke blir uttalt, men som stilltiende ligger der, er uten tvil at så lenge de troende er «i denne hytten» (2 Pet 1,13), vil de også ha bruk for formaningen. Her på jorden må livet deres som troende alltid være omgjerdet av formaningene og av den ånd som taler ut av formaningene og virker gjennom dem.

Det er heller ingen antydning av at det på dette punktet skulle være noen forskjell mellom de troende, slik at noen kommer så langt at de ikke behøver formaningen, mens andre aldri når fram til en slik fullvoksen kristendom.

De nytestamentlige formaningene taler altså ikke bare om en større eller mindre grad av «fullkommenhet», for eksempel om den mangelfulle fullkommenheten som kommer av at vi «forstår stykkevis» (1 Kor 13,9). Nei, formaningene er formaninger mot synd. Hvis det bare var tale om «ufullkommenheter», ville nok ordene og tonen ha vært annerledes. Fienden som skal bekjempes, er «de kjødelige lyster» og «djevelens listige angrep» (Ef 6,11). Derfor er ordene så skarpe, derfor er tonen så alvorlig.

Det var etter pinsedagen at Peter, etter Gal 2,11 ff., «hyklet», så en del andre jødekristne hyklet sammen med ham, og «til og med Barna-

bas ble revet med av hykleriet deres» (Gal 2,13). Det er sikkert altfor dristig å påstå at Peters «hykleri» bare var en «mangel», en «ufullkommenhet». Sannheten er at da Peter hyklet, syndet han.

Etter Apg 15,37 ff. ble det mellom Paulus og Barnabas «så bitter uenighet at de skiltes fra hverandre» (Apg 15,39) på grunn av Markus, og de dro hver sin vei. Var det bare «ufullkommenhet», eller hadde «kjødet» noe med det å gjøre? Hvem av de to som hadde retten på sin side, tilkommer det ikke meg å ha noen mening om. Men hvem tør nekte for at «kjødet» hadde noe med denne striden å gjøre? Og var «kjødet» med, så var også synden med.

*

Så var det spørsmålet om det er noe i selve Rom 6,6 og beslektede ord som tvinger oss til å forstå dem på den absolutte måten som talsmennene for fullkommenhetslæren hevder. Eller – om ordene ikke «tvinger oss» til en slik forståelse – om det likevel kunne være at den «absolutte» forståelsen er den som stemmer best med ordene og med den sammenhengen de står i.

Ser vi på sammenhengen mellom Rom 6,6 og det som ellers sies i Rom 6, hva finner vi da?

I vers 12 står det: «La derfor ikke synden herske i deres dødelige legeme, så dere lyder dets lyster.» Kunne apostelen tale slik om han ikke gikk ut fra at «lystene» fremdeles bor i deres dødelige legeme? Og fordi lystene er der, skal de bekjempes. At denne kampen alltid fører til seier, sies det ikke noe om.

Men hvorfor bruker da apostelen så sterke ord, at «syndelegemet skulle bli tilintetgjort», og at «dere skal regne dere som døde for synden»?

Det er for at selve prinsippet skal stå klart. Det må ikke være noen som helst tvil om en så grunnleggende ting som at synden ikke har noen rett i den troendes liv. Det må være en klar og avgjort kampstilling.

En av vanskelighetene i de kristnes troskamp er sikkert at de mer eller mindre bevisst innrømmer synden en viss rett. Det kan skje ved at de tenker, og noen ganger sier: «En kan da ikke vente at jeg skal være fullkommen heller!» Eller: «Jeg er nå en gang slik, jeg har nå den naturen» og så videre. Eller: «Det er jo tilgivelse for alle synder, så det er ikke så farlig om jeg tar meg en og annen liten frihet.» Eller det kan

skje på andre måter som skjuler seg nede i sjelens dyp, slik at de ikke alltid lar seg kartlegge.

Får slike tanker rom i det indre mennesket, er slaget tapt. Ved slike tanker får synden rett til å beholde sin plass, til å herske. En kjemper ikke «like til blodet» (Hebr 12,4) mot det en ikke har «lyst i bann» med all den makt og avgjorte bestemthet som Kristi Ånd vil legge inn både i tanken og i samvittigheten. Men dersom du ikke finner den rette grunnstillingen, dersom selve prinsippet blir formørket eller svekket ved et bevisst eller ubevisst kompromiss med sannheten, da finner Ånden en stengt dør, og du blir et lett bytte for den synden hjertet har lyst på.

Grunnstillingen, det prinsippet som redder, er dette: Synd er synd, om den ser aldri så uskyldig ut. Den er min fiende. Du skal flykte fra den. Du risikerer å «få fred i din synd» dersom du begynner å gli nedover syndens skråplan, fra en liten begynnelse til du ligger i smusset som en slagen mann. Det går på livet løs å by noen av lemmene sine fram til tjeneste for urettferdigheten (Rom 6,19 og 6,23).

Som alle noenlunde kyndige bibellesere vet, finnes det i Skriften flere betydningsfulle ord om denne saken, de kristnes forhold til synden, som ikke er nevnt ovenfor. Noen av dem vil komme med i en annen sammenheng, nemlig når vi kommer til drøftingen av «fullkommenhetslæren».

Men flere av dem har nettopp det særpreget som vi pekte på ovenfor ved utsagnene i Rom 6: De taler mer om grunnstillingen, om prinsippene, enn om hvordan grunnstillingen blir virkeliggjort i det praktiske livet. Åndens mening i det inspirerte ordet er uten tvil at det er av aller største betydning at grunnprinsippene blir klart oppfattet, og at de griper oss i vårt indre menneske med all den vekt som Guds grunntanker bør ha for en etterfølger av Jesus.

For øvrig er jeg naturligvis ikke blind for at det i denne kampen mellom ulike syn om den rette forståelsen av bibelord og bibelsyn ikke er mulig å føre noe tvingende «matematisk» bevis. Til sist blir vi alle henvist til å velge mellom ulike syn. Gud gi i nåde at valget blir et valg ut fra «sannhet i det innerste av hjertet» (Sal 51,8)!

Kort sammendrag

La oss nå prøve å oppsummere det som her er sagt om «vår virkelige stilling».

Den troende kristnes trosliv begynner med at han «frivillig overgir sitt gamle jeg til å korsfestes med Kristus». Fra den troendes side er denne frivillige overgivelsen en avgrenset handling som skjer i et øyeblikk, en handling som betegner noe avsluttet, noe ferdig. Sett ut fra den troendes videre liv med Gud er denne handlingen noe som hører fortiden til. Derfor bruker også Paulus i Rom 6,6 uttrykket «ble korsfestet».

Men selv om den troende på denne måten er ferdig med korsfestelsen, er det noe annet han ikke er ferdig med: kampen mot det gamle mennesket, som ennå lever, selv om det er korsfestet. Korsfestelse er nemlig ikke det samme som full tilintetgjørelse. Korsfestelsen er det som er ferdig; tilintetgjørelsen er den oppgaven som ligger foran og møter oss hver dag og hver stund, til vi går over grensen og «ser ham som han er» (1 Joh 3,2).

Vi må altså lære å skjelne, og skjelne bestemt, mellom denne korsfestelsen og denne tilintetgjørelsen.

Det er ikke få som blander disse to sammen, eller rettere: som lærer at korsfestelse er det samme som tilintetgjørelse. Med en slik lære følger mange åndelige skader, for eksempel denne: Tror en at det gamle mennesket er tilintetgjort ved korsfestelsen, ligger det snublende nær å komme inn i en falsk åndelig trygghet. Hva det kan føre til, har det praktiske livet ikke så få triste eksempler på.

Men også når en i tanke og tro har lært å skjelne mellom korsfestelsen og tilintetgjørelsen, ligger det en vei åpen til alvorlige forstyrrelser i det åndelige livet. Vi må ikke glemme at ordet sier: «for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort». At korsfestelsen ikke er det samme som tilintetgjørelse, gir oss ingen rett til å gi det gamle mennesket så gode kår som mulig, som om korsfestelsen ikke betyr annet enn at det skal settes visse rimelige grenser for synd og uåndelighet.

Nei, korsfestelsen betyr at det gamle mennesket skal dø, skal dødes. Så snart det gamle mennesket begynner å røre på seg, skal vi reise oss til kamp mot det for å tilintetgjøre det. Det er ikke en del av det gamle mennesket som er korsfestet. Det er det hele. Hver eneste

ytring og alle ytringer av det gamle mennesket er dødsdømt og skal dødes.

I Det nye testamente finner vi neppe noe ord som treffer denne kampen bedre enn det vi leser i Gal 5,16–17.

La oss først stanse ved ordet «begjære».

I menneskets sjeleliv er ingen makt så sterk som begjæret, lysten. Når Åndens og kjødets begjær settes opp mot hverandre, betyr det at de sterkeste kreftene i menneskets bryst blir nevnt ved navn og stilt fram i full belysning.

Det gamle mennesket har etter sitt vesen lyst til det onde. Vi har ingen grunn til å bli overrasket om de styggeste tanker og lyster stiger opp av dette havet av ondskap. Og av og til bryter de fram med en naturkrafts plutselige, voldsomme, eksplosive kraft – «kjødets lyster, som er ferdige til å ta fyr som krutt så snart en gnist faller i det» (Rosenius). Måten det skjer på og kraften i det skifter etter hva som ligger hver enkelt av oss nærmest, ut fra vaner fra tiden før vi ble omvendt eller ut fra særtrekk ved temperament og karakter. Ja, kjødet begjærer!

Men Ånden begjærer også. Ånden rører seg i oss med himmelkreftenes makt. Også den kommer av og til plutselig og overraskende, med en styrke og en ild som forferder oss og legger oss i støvet: «Herre, gå fra meg, for jeg er en syndig mann!» (Luk 5,8).

Vi har før pekt på at denne kampen mellom kjødelige begjær og himmelsk begjær vil vare, med større og mindre styrke, så lenge dette jordiske livet varer. Her vil vi feste oppmerksomheten ved en annen side av denne kampen.

Åndens kamp mot kjødet volder lidelse. Denne lidelsen kommer dels av selve kampen, av den spenningen kampen fører med seg. Men den kommer også av at vi i denne kampen uavlatelig må fornekte oss selv: «for at dere ikke skal gjøre det dere vil», står det. Det er ikke min vilje som skal være avgjørende, men en annen vilje, en vilje som har absolutt herrerett over meg. Og vi blir trette av kampen, av spenningen, av den endeløse uroen. Skal det da aldri bli annerledes? Å, jeg er så trett! Å, den som kunne få ro!

Men midt i kampen gir Gud oss salige hvilestunder. Vi smaker og ser at Herren er god. Og så takker vi for kampen. Kampens spenning er med på å holde oss våkne. Den utløser krefter og gir erfaringer som

skaper «et prøvet sinn» (Rom 5,4). Håpet blir levende, jorden viker og himmelen åpner seg. Snart er vi hjemme og står foran tronen.

Kapittel 7. Den uomvendtes kamp mot synden

Her må vi røre ved et par spørsmål som det neppe er forsvarlig å gå helt forbi.

Det ene spørsmålet er: Fører ikke også uomvendte mennesker kamp mot det onde? Eller er det bare omvendte, gjenfødte mennesker som fører en slik kamp?

Det andre spørsmålet er: Kjenner uomvendte mennesker noen lidelse av synden sin? Eller synder de uten å kjenne noen slik lidelse?

I Rom 2,15 sier Paulus om hedningene: «De viser at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter. Om det vitner også deres samvittighet og deres tanker, som innbyrdes anklager dem eller også forsvarer dem.» Skriften stadfester altså at det finnes en kamp mellom godt og ondt selv i en hednings hjerte – hvor mye mer da i hjertet hos dem som har fått kristen kunnskap, men ennå ikke har liv i Gud og ikke har den Ånd som hører gudslivet til.

Men hvis også den uomvendte kjemper en slik kamp, hva er da forskjellen mellom den kampen de uomvendte kjemper mot det onde, og den kampen en sann kristen fører for å seire over det onde?

Det er ikke lett å svare klart og riktig på et slikt spørsmål, blant annet fordi den egentlige forskjellen ligger skjult i sjelens dyp, i det skjulte livet med Gud. Men noe kan vi nevne.

I sin alminnelighet kan vi da først peke på at det er forskjell på samvittighetskamp og åndskamp. Hos den uomvendte står kampen mellom samvittigheten og de onde tilskyndelsene. Hos den omvendte er kampen en kamp mellom Ånden og kjødet. Disse to slags kamp ligger på hvert sitt plan. Augustin sier om den kampen han hadde før

han ble en kristen: «Slik var den striden som raste i mitt indre, ikke annet enn min egen strid med meg selv.» I det ene tilfellet er det natur mot natur, i det andre er det Ånd mot kjød.

Dette må nå ikke forstås slik at Ånden gjør samvittigheten overflødig og setter den av. Ånden gjenføder og opplyser samvittigheten. Ånden arbeider gjennom samvittigheten, gjennom den gjenfødte og opplyste samvittigheten. Derfor taler vi også så ofte om at det gjelder for en kristen å ha en øm og våken samvittighet.

Videre kan det pekes på at samvittighetskampen er moralsk orientert, mens åndskampen først og fremst er religiøst innstilt. Det vil si: Samvittigheten, den ikke-gjenfødte samvittigheten, forholder seg til budene, til de enkelte budene og forbudene.

Ånden derimot lærer synderen å si: «Far, jeg har syndet mot himmelen og mot deg» (Luk 15,18). For Ånden er det ikke budet som står i forgrunnen, men Gud selv. Ånden løfter det hele opp til et helt og fullt personlig forhold. Åndens målestokk er: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte» og så videre (Matt 22,37). Ånden krever hjertet, hele mennesket, det udelte.

Den naturlige samvittigheten blir hengende i det stykkevise. Ånden trekker Gud inn i sentrum. Den naturlige samvittigheten skyver Gud ut i utkanten, som noe en til sist ikke kan slippe forbi – hvis da ikke Gud rett og slett blir utelatt, så bare budet blir stående igjen, med sine krav og med de uunngåelige følgene om en ikke lyder det. Om den naturlige samvittigheten er det sikkert i det vesentlige sant at «den ser ikke andre synder hos seg enn dem fornuften straffer».

Med Skriftens ord og mening som veiledning kan vi si at de som i sin kamp mot det onde, eller i sitt strev for å behage Gud og unngå Guds dom, står på naturlig grunn, representerer lovtrelldommens religion. Skriften kaller dem egenrettferdige. Religiøst sett er de på fortapelsens vei, for de søker, med Paulus' ord, å «grunnlegge sin egen rettferdighet» (Rom 10,3).

Lovtrelldommen og egenrettferdigheten har mange grader og former, fra den glade, overlegne selvtilfredsheten hos fariseeren i templet til eneboernes og munkevesenets botsøvelser og selvpinsler. Men i alle disse formene er ånden og vesenet det samme. «Det som er født av kjødet, er kjød» (Joh 3,6).

*

Det andre spørsmålet var om ikke uomvendte mennesker kjenner noen lidelse av synden sin.

På det spørsmålet må vi svare: Jo, det gjør de. De av oss som av erfaring kjenner både det nye livet med Gud og det gamle livet uten fellesskap med Gud, vet at vi også i vår uomvendte tilstand kunne kjenne oss pisket i samvittigheten når vi hadde syndet. Noen ganger ble det en lidelse så skjærende at vi vred oss som en orm under samvittighetens piskeslag. Noen tok sitt eget liv fordi pinen ble uutholdelig.

Men hvor ligger så forskjellen mellom den uomvendtes og den omvendtes lidelse av synden?

Vi kan kort si det slik: Den omvendte lider fordi han har bedrøvet Gud. Det er sårt for ham å tenke på at han ikke var mer tro mot den Frelser som kjøpte ham til Gud med sitt blod. Andre såre tanker og følelser knytter seg til dette, men når alt som er mindre vesentlig, er tatt bort, blir dette stående igjen som min lidelse og min skam: at jeg krenket den Gud som ga meg sin Ånd og som var så god mot meg.

Den omvendte lider som barnet når det har bedrøvet en far som det elsker. Det utelukker likevel ikke at det kan være blandet uåndelige innslag inn i denne lidelsen, for eksempel at jeg pines mer av skammen enn av synden. Men vi taler altså her om det vesentlige.

Men så var det den uomvendte og hans lidelse av synden. Det ligger i sakens natur at han ikke kan lide som barnet, for han er ikke «Guds barn» og kjenner seg ikke som barn. Han lider ikke som den som elsker. Han lider av frykt for følgene. Får folk vite om det, vet han at de vil se ned på ham og forakte ham, eller i beste fall ha medlidenhet med ham – den slags medlidenhet som bare bringer pine til den som blir gjenstand for den.

Han lider av frykt for Gud og dommen, hvis han da ellers tror at det finnes en Gud og en dom. Han lider ikke så mye av synden som av den selvforakten og skamfølelsen som følger nederlaget.

Når vi måler denne lidelsen med åndelig målestokk, hva er da den vesentlige mangelen ved den?

Mon ikke 2 Kor 7,10 gir svar på det spørsmålet? Der står det, etter den nyeste bibelutgaven: «For bedrøvelsen etter Guds sinn virker omvendelse til frelse, som ingen angrer. Men verdens bedrøvelse virker død.» I den uomvendtes lidelse av synden finnes det ingen «bedrøvelse etter Guds sinn». Hans bedrøvelse er en «verdens bedrøvelse», en

verdslig bedrøvelse, slik et hvilket som helst verdslig menneske kan ha den, også den som ligger i rennesteinen som et vrak.

Har vi da med alle disse mange ordene angitt noe sikkert, håndgripelig kjennetegn som vi med sikkerhet kan avgjøre ut fra om et menneskes kamp og lidelse av synden er et omvendt menneskes kamp og lidelse, eller om det bare er en «verdens bedrøvelse», slik Kain hadde den, og Saul og Judas og alle de andre som gikk i deres fotspor? Nei, det har vi ikke.

Til sist har vi kanskje ikke noe bedre middel til å skjære gjennom uklarheten og tvinge uåndeligheten fram i dagen enn ganske enkelt å spørre: Lever du det nye livet – lever du? Eller som en kjent professor i København til slutt, etter mange og lange diskusjoner, fikk spørsmålet fra sin troende venn: «Vil du da aldri ydmyke deg, du?» Den pilen traff blinken. Professoren omvendte seg og kom til tro. Det har han selv fortalt meg.

For øvrig vil jeg om denne saken vise til det som tidligere, i en annen sammenheng, er utviklet om «døde gjerninger».

Av det som her er sagt om kamp mot det onde og om lidelse av synden, vil en forstå at en slik lidelse i seg selv slett ikke er noe bevis for at en mann er en kristen. Både kristne og ikke-kristne kan ha en slik kamp og en slik lidelse, selv om kampen og lidelsen er forskjellige i sitt vesen, alt etter hvilken kilde de springer ut av.

På den andre siden er det heller ikke noe bevis mot din kristendom at du må ha kamp og lidelse på grunn av synden. I virkeligheten er det slik at hvis kampen stilner av, da er det fare på ferde. Så lenge Kristi Ånd får uhindret adgang til ditt indre menneske, vil det bli kamp.

I samme grad som Ånden blir hindret i sitt verk, vil også kampen bli mindre sterk og mindre full av lidelse, eller i hvert fall miste sitt særpreg som åndskamp. Det går an å få en ro som ikke er annet enn dødens ro.

Kapittel 8. Det som hindrer

Etter dette overblikket over «vår virkelige stilling» skulle vi prøve å peke på litt av det som kan hindre oss, og som ofte også blir en hindring for oss i helliggjørelseskampen – i den kampen vi sammen med Gud fører for å bli mer hellige ved Åndens kraft.

Mangelfull erkjennelse

Det første vi da vil nevne, er den hindringen som ligger i et uklart eller like ut falskt syn på hva som er «Guds vilje: det gode, det som han har behag i, det fullkomne» (Rom 12,2).

Et slikt mangelfullt syn kan komme av at kunnskapen er liten eller like ut falsk. Det kan også komme av at det er «svik i ånden», av utroskap og indre motstand mot Ånden. Den verste av disse to hindringene, den som er vanskeligst å unngå og å overvinne, er uten tvil «svik i ånden». Er det bare et oppriktig sinn, vil manglende kunnskap ikke være så farlig. «Det skal lykkes for den oppriktige.» «Et lys går opp i mørket for de oppriktige» (Sal 112,4).

Erfaringen viser likevel at det ligger en stor bevarende makt i sann og rett kunnskap når den går sammen med et åndelig sinn. Vi finner derfor også at Skriften legger stor vekt på kunnskapen, på læren.

I 1 Tim 1,10 taler Paulus om det som «strider mot den sunne lære». I samme brev, 6,3, taler han om «vår Herre Jesu Kristi sunne ord og den lære som hører til gudsfrykt». I 2 Tim 4,3 står det: «For det skal komme en tid da de ikke skal tåle den sunne lære.» Flere ord av samme slag kunne nevnes, for eksempel Tit 1,9.13; 2,2.

I samsvar med dette har Gud også ordnet det slik at han i menigheten har satt noen til å være lærere (se 1 Kor 12,28; Ef 4,11).

Hva slags kunnskap, og hvor mye, trenger en kristen for å være så godt som mulig beskyttet mot falske lærdommer og mot virkningen av dem i helliggjørelseslivet?

Det er selvsagt ikke tale om at alle kristne må kjenne alle de falske lærdommene som gjennom tidene har gitt seg ut for å være sann kristendom. Et slikt krav ville naturligvis være umulig å gjennomføre. Ikke engang en noenlunde lærd teolog ville nå opp til et slikt mål for sin kunnskap. Og det er heller ikke nødvendig. En los behøver ikke å vite om alle skjærene langs norskekysten for å føre skuta si uskadd i havn. Vet han hvor det ikke er skjær, og kjenner han sjømerkene og fyrlysene som viser rett vei, så vet han nok til å unngå forlis.

Det som altså framfor alt er praktisk nyttig og nødvendig, er å være rotfestet og grunnfestet i de enkle, grunnleggende kristne sannhetene, og å være gjennomstrålt og beveget av den Ånd som bor i dem. Disse sannhetene og denne Ånd vil være det beste vernet mot villfarelsen. Det vil gi den kristne en våken dømmekraft og den sunne åndelige smaken som gjør at han straks støter fra seg det som ikke tjener til åndelig sunnhet. Et sunt legeme støter med sunnhetens egen kraft fra seg de sykdomsspirene som vil trenge inn i det.

Prøver vi ut fra dette å bedømme stillingen blant vanlige kristne her i Norge i dag, er det uten tvil slik at denne kunnskapen minker. Barna våre får verken i skolen eller i hjemmene den solide opplæringen i «religion» som eldre slektsledd fikk. Det kan ikke nektes at dette gjør de troende usikre og vaklende og mindre motstandsdyktige mot alle de slags lærdomsvinder som tiden er full av. Her ligger det derfor en viktig oppgave for lærere og ledere i Guds menighet.

Denne oppgaven blir dobbel. For det første å gi sunn og sann kunnskap om de sentrale sannhetene i kristendommen. For det andre å gi denne kunnskapen på en slik måte at den griper hjertet, så de som blir undervist, får kjenne og smake den Ånd som bor i den sanne kunnskapen. Når dette siste kommer til, blir kunnskapen omsatt til levende kraft. Da blir den en dyr skatt som det gjelder å ta vare på, og som en beskyttende mur mot onde påvirkninger.

Den som har tid og anledning, vil naturligvis kunne ha stor nytte av en bredere kunnskap, for eksempel om villfarelsenes historie. Men vi må ikke glemme at mange druknet i kunnskapen fordi de ikke ble grepet av Ånden.

Den andre kilden til mangelfull erkjennelse som ble nevnt ovenfor, var «svik i ånden».

Synd som ikke blir bekjent og bekjempet, men skjult og kjælt for, svekker vår åndelige dømmekraft – det er en sikker og sørgelig virkning. Og ikke bare det: Samtidig som den åndelige dømmekraften svekkes, vokser den tiltrekningen som det onde har på oss. Klar åndelig erkjennelse og våkent åndelig vakthold følges ad. Men det åndelige vaktholdet synker uvegerlig ned mot nullpunktet hvis det er svik i ånden, hvis en kristen stadig lever på denne lyssky måten.

Det mangler ikke på eksempler på at kristne mennesker har sunket så dypt at de like ut har forsvart de mest åpenbare overtredelser av Guds bud. Så blind kan en bli når en begynner å skjule og kjæle for en synd. Det eter om seg som dødt kjøtt. «Er nå selve lyset i deg mørke, hvor dypt blir da mørket!» (Matt 6,23).

I Matt 6 nevner Jesus to eller tre ting som kan gjøre «øyet sykt». Den ene er å «samle skatter på jorden». Den andre – som kanskje i grunnen er den samme som den første – er å «tjene to herrer», et delt hjerte. Den tredje er bekymringene. Den som ikke i tide våkner opp og ser det skadelige og syndige i disse innskytelsene fra djevelen, vil snart tro at han har rett til å bruke krokveier og fusk for å nå målet sitt. Lysten og bekymringene forblinder ham.

«Men de som vil bli rike, faller i fristelser og snarer og mange slags dumme og skadelige lyster, som senker menneskene ned i undergang og fortapelse. For pengekjærhet er en rot til alt ondt. I sin lyst etter penger har noen fart vill i troen og har gjennomboret seg selv med mange piner» (1 Tim 6,9–10).

«Mangen ligger evig fangen – som på veien var!»

Kompromisser og unnskyldninger. Pene navn på synden

Mange er de kunstene det gamle mennesket bruker for å «berge livet sitt». Svik i ånden har mange former. Det er ikke råd å nevne dem alle, men noen av de mest framtredende vil vi nevne ved navn.

Når samvittigheten ved Ånden advarer en kristen mot en syndig lyst som han dras mot, eller mot en tvilsom eller syndig framgangsmåte i handel og vandel, ligger det snublende nær å forhandle seg fram til en liten lettelse, et lite avslag i kravet, så det i det minste kan

bli litt rimeligere, litt mer i samsvar med «vanlig folkeskikk». En kan da ikke være så nøye, alle andre gjør det jo slik, og så videre. Kompromissets ånd er en farlig ånd.

Det er kanskje vanskelig å skille mellom kompromisser og unnskyldninger. De er tvillingsøsken, i mange tilfeller bare to navn på samme onde ting. Men la meg likevel nevne en svært vanlig «unnskyldning».

«Det var han som begynte.» «Det var hun som kom med en spiss bemerkning som irriterte meg så mye at jeg ikke kunne annet enn å svare med samme mynt – det var hennes skyld.» Denne melodien kjenner vi visst alle litt til. Den bærer i panna merket som viser hvor den kommer fra.

Sett nå at det virkelig er sant at det var han – eller hun – som begynte, og at du så ble irritert og sint til gjengjeld og brukte skarpe og onde ord. Hva så? De onde ordene som kom ut av munnen din, var de ikke dine ord? Synden i de onde ordene, var den ikke din synd? Trengs det mer for å vise at din synd ikke blir mindre virkelig eller mindre syndig om anledningen til den kom fra den andre? Anledningen åpenbarte det onde som lå gjemt i ditt hjerte.

«Den som unnskylder seg, anklager seg», sier franskmennene. La oss ta det til hjerte. Unnskyldninger er en farlig lek. Vi skulle ikke spille fotball med sannheten på den måten. Hvem vil nekte for at slike ting hindrer vår vekst i nåden?

Og så litt om de pene navnene! Fra mitt ståsted ser det av og til omtrent slik ut: Når hustruen din er fornærmet, er hun fornærmet, men når du er fornærmet, er du «alvorlig». Du vil jo helst ikke ha på deg at du dumper ned i noe så simpelt som å bli fornærmet! «Alvorlig» er jo et mye penere navn. Det er rent fint å være alvorlig.

I et eller annet blad fant jeg dette: Er vi selv sta, så er det «fasthet». Hos nesten er det «krakilskhet og stivsinn». Når andre tar seg tid til å gjøre noe, er de «sendrektige». Når jeg gjør det samme, kaller jeg det å være «grundig». Når andre behandler folk særlig vennlig, kaller vi det «smiger». Når vi gjør det selv, heter det «vanlig takt».

Sier en annen nettopp det han tenker, er han «ondskapsfull». Når vi gjør det selv, kaller vi det å være «åpen og likefram». Liker ikke vår neste en person, er han «forutinntatt og fordomsfull». Når vi selv har motvilje mot noen, er det fordi vi er «menneskekjennere». Når vi selv

blir rasende, er det «nervene våre som har skylden». Når en annen gir etter for et heftig lune, så – – –!

Dette kan vel gi oss noe å tenke på. Kompromisser, unnskyldninger og pene navn er som en hengemyr: Jo mer du strever i den, desto dypere synker du. Noen kom aldri opp igjen. Hengemyren slukte dem, og de fant sin død der.

Ondskapens åndehær i himmelrommet

Vi kjenner ordet om «giften i tidens vær og vind som truer med å røve oss livet». En viktig del av denne «giften» er de onde, smittende påvirkningene fra verdslige og like ut gudsfiendtlige omgivelser – det en med et fremmedord kaller «miljøet». I vår tids kultursamfunn er miljøet noe svært sammensatt: mennesker, aviser, litteratur og mye annet. Særlig gjennom aviser og litteratur velter bølger av all verdens smuss inn over menneskenes sinn og trenger gjennom sansenes og sjelelivets mange kanaler helt inn til det midtpunktet i sjelen som setter alt i bevegelse. Følgene er åpenbare for alle som vil og kan se.

Men bak alt dette så både Jesus og apostlene en makt som var enda sterkere og farligere.

I evangelienes beretninger om Jesu liv og ord blir Satan ofte nevnt. Av og til kalles han også djevelen eller «en fiende» (se Matt 13,28). «Fristeren» kalles han i beretningen om Jesu fristelse (Matt 4,3). Jesus visste hvem «fristeren» var: «Bort fra meg, Satan!» (Matt 4,10) er de ordene Jesus viser ham bort med. «Jeg så Satan falle ned fra himmelen som et lyn», sier Jesus i Luk 10,18. Se også Luk 13,16 og 22,31. Ifølge Joh 8,44 sier Jesus til jødene: «Dere har djevelen til far.»

Modernismen har naturligvis sin egen forklaring på slike ord av Jesus. Han er bundet av sin tids forestillinger, heter det. I sine ord om Satan gir Jesus oss ikke en åpenbaringssannhet. Det vi får vite på denne måten, er ikke hva Gud vil lære oss, men bare at slik tenkte menneskene den gang – og Jesus tenkte og trodde som alle andre. Eller hvis han personlig hadde en annen mening, så ga han seg i hvert fall ikke inn på å rette de vanlige vrangforestillingene. De kunne jo for eksempel brukes som et tilknytningspunkt for lærdommer han ville gi dem.

Slike tolkninger kan vi naturligvis ikke godta. Vi tar ordene slik de naturlig må forstås, slik vi er overbevist om at Jesus selv mente dem.

Apostlene vitner om det samme på en måte som ikke kan misforstås. I Apg 5,3 spør Peter Ananias: «Hvorfor har Satan fylt ditt hjerte?» I Apg 26,18 tales det om å vende seg «fra Satans makt til Gud». Se videre Rom 16,20; 1 Kor 5,5; 7,5; 2 Kor 2,10–11; 4,4; 12,7; 1 Tess 2,18 og flere andre steder som enhver kan finne i en bibelordbok.

Det er åpenbart at en måtte skjære bort ganske mye av Det nye testamente om en skulle få Satan ut av denne Guds bok. Vi overlater til andre å utføre et slikt bøddelarbeid. Vi tror at Satan er like lys levende i dag som han noen gang var.

Vi tror – ja, vi tror virkelig, i ramme alvor og i aller bokstaveligste forstand – at vi har kamp «mot maktene, mot myndighetene, mot verdens herskere i dette mørket, mot ondskapens åndehær i himmelrommet» (Ef 6,12). Hva blir så de praktiske følgene av en slik tro?

Vi vil merke oss at Satan betyr motstander. Han er Guds motstander og motstander av alle dem som i Jesus Kristus er kommet over på Guds side. Han er motstander først i sitt indre, med en brennende og flammende hatets ild som sikkert langt overgår alt vi kan forestille oss. Dette hatet er like intenst virksomt i handling som det er brennende i brystet. Kunster og løgnmakt – listige angrep og glødende piler – rår han over både natt og dag.

Ondskapens åndehær i himmelrommet lyder hans kommando. De har samme sinn og samme fortærende trang som han, men hans sataniske majestet overgår dem alle i gudsfiendskap, i djevelsk kløkt og i ustanselig, hvileløs krig mot alt hellig.

Denne motstanderen er usynlig. Så vi ham, kunne vi lettere verge oss mot ham. Han skaper seg om til «en lysets engel» (2 Kor 11,14), og mange har han narret på den måten. En har sagt: «Satan har omvendt seg. Han opptrer ikke lenger med bukkehorn og det andre gammeldagse utstyret. Han kommer som en fin gentleman med bibelkommentar under armen.»

Alt dette, og mer av samme slag, er det bildet Skriften gir oss av Satan. Når vi så tenker på at alt dette hatet, all denne kløkten og makten og alle disse tjenerne og hjelperne – alt dette mobiliserer han mot oss som tror, skulle det være nok til å få oss til å skjelve for livet.

Men sannheten er vel heller at vi skjelver altfor lite. Var det mer frykt, ville det sikkert være mer seier. Mer enn vi vet, er vi smittet av den verdslige tryggheten som kommer av at troen på Satan og hans

makt er blitt en blodløs teori for oss. Slik skiller vi oss faretruende lite fra den verden som rett og slett nekter for at det finnes noen Satan.

En av de mange måtene Satan arbeider på, er at han er en ond inspirasjonens ånd for all ondskap på denne jorden. Han puster til ilden av ondt begjær og onde tanker som allerede finnes i hvert menneske. Slik mangedobles slagkraften i ondskapens angrep på Guds orden både i den enkelte og i samfunnene. Verdenskrigen, storkapitalens i stor grad umettelige jag etter vinning for enhver pris, bolsjevismen i Russland og de meningsløse borgerkrigene i Kina – hva er det annet enn en besettelse i stor målestokk, der demoniske ånder og krefter forblinder menneskene så de i rasende uforstand arbeider på sin egen snarlige undergang?

Da ler Satan!

Ja, slik er «den gamle slangen, han som kalles djevelen og Satan, han som forfører hele verden» (Åp 12,9).

La oss til slutt friske opp minnet om en fortelling, et tankeeksperiment med en dyp mening. Satan holdt en dag mønstring over troppene sine. En rekke av tjenerne hans skulle avlegge rapport om hva de hadde oppnådd i arbeidet med å forføre menneskene.

Etter at flere hadde hatt ordet, trådte til slutt en fram og fortalte at han i 30 år hadde ligget utenfor døren til en troende mann for å få ham til å falle. I 30 år så det ut til at det ikke skulle lykkes. Men så kom dagen da den onde ånden kunne triumfere: En mann som hadde vært kristen i 30 år, lot seg fange og falt. Og det fallet ble til frafall.

Har vi ikke grunn til å skjelve?

Kapittel 9. Det som kan hjelpe oss

Det første vi vil nevne om denne siden av saken, er betydningen av en rett teoretisk eller kunnskapsmessig forståelse av helliggjørelsens vesen og mål. Mye av dette er allerede omtalt foran, og noe kommer vi til i avsnittet om fullkommenhetslæren. Men det er ett spørsmål som fortjener en egen omtale, nemlig:

Hva er det vesentlige i helliggjørelsen, eller rettere: i den helligheten som skal vinnes gjennom helliggjørelsen?

Det vi her taler om, er altså helligheten i sin foreløpige, jordiske skikkelse. En dansk forfatter, Constantin Brun, har nylig behandlet dette spørsmålet i en liten bok med tittelen «Sjæleliv og kristendom». En del av tankene som blir lagt fram her, er hentet fra denne boka.

Altså: Hva er det vesentlige i helliggjørelsen?

De to store budene i loven er, som vi vet, å elske Gud over alle ting og vår neste som oss selv. Dette er klart og ettertrykkelig sagt i den gamle pakt (se 5 Mos 6,5). Og det er stadfestet i den nye pakt ved Jesu ord i Matt 22,36 flg. Om vi kom så langt her på jorden at vår kjærlighet til Gud og til nesten var fullkommen i vesen, i styrke og varighet, ville vår hellighet være fullkommen. Vi trengte ikke noe slags tillegg, for «kjærligheten er lovens oppfyllelse» (Rom 13,10). Og «Gud er kjærlighet» (1 Joh 4,8). Dette tviler ingen av oss på.

Men så spør vi igjen: Hva er det vesentlige og viktigste i kjærligheten til Gud og nesten, slik en kristen opplever den her på jorden, og slik Skriften stadfester den? La oss høre noen bibelord om denne kjærligheten.

«Dersom dere elsker meg, da holder dere fast på mine bud» (Joh 14,15). «Dette er mitt bud at dere skal elske hverandre, likesom jeg har elsket dere» (Joh 15,12). «Dere er mine venner dersom dere gjør det jeg pålegger dere» (Joh 15,14). «For dette er kjærligheten til Gud at vi holder fast på hans bud» (1 Joh 5,3).

Men er ikke kjærligheten først og fremst en følelse? Kan jeg elske uten å føle at jeg elsker? Er kjærligheten bare en følelsessak?

I Mark 12,30 står det skrevet: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din fornuft og av all din makt.» Hva må vi slutte av slike ord? Uten tvil mener Jesus at vi skal elske Gud med hele vårt vesen. Vi skal elske ikke bare med følelsen, men også med tanken og med viljen – ja, med alt som er i oss, så ingen del av vår person blir holdt utenfor. Da er kjærligheten fullkommen.

Følelsen er svært viktig. Sunn og sann og dyp kristen følelse er en veldig drivkraft. Men den er ikke alt; den er bare en del av vår person. Tanken og forstanden og viljen er like viktige. En kjærlighet som ikke rår også i tanke og vilje, må til slutt bli bare et vrengebilde av kjærlighet. Det ligger på linje med dette når vi i 2 Kor 10,5 blir oppfordret til å ta «enhver tanke til fange under lydigheten mot Kristus».

Er kjærligheten rett og sann, så driver den meg i en bestemt retning: til å vite og ville og gjøre det som min elskede vil. Jeg spør da ikke først og fremst etter hva jeg føler, men etter min elskedes vilje og behag. Ja, for å være min elskede til behag må jeg her på jorden ofte gå imot meg selv og mine egne følelser. For hovedsaken er ikke jeg, men han. Og jeg har min glede i å gjøre det slik. Var ikke kjærligheten slik, fortjente den ikke navnet kjærlighet.

Vi ser altså at det i den sanne kjærligheten er og må være noe som i hovedsak har med viljen å gjøre, noe som ikke skifter med følelsen og ikke er avhengig av det vi merker og fornemmer.

Det er som med strømmen i en elv. Av og til går den stri og sterk og synlig, av og til så stille og rolig at du må anstrenge deg for å se at det er bevegelse. Noen ganger er det også bakevjer der strømmen går i ring eller motsatt vei. Men strømmen og retningen er likevel hele tiden den samme: mot havet, for å forenes med det store dyp. Selv vannet i bakevjen må følge med, om det så snur seg aldri så mye rundt seg selv.

Ut fra dette tør vi slå fast at det vesentlige i helligheten i sin jordiske skikkelse er lydigheten.

Om dette har vi forresten flere andre bibelord foruten dem som er nevnt før, for eksempel Apg 5,32: «Den Hellige Ånd, som Gud ga dem som lyder ham», og Rom 6,16: «Vet dere ikke, at når dere byr dere fram for å lyde noen som tjenere, så er dere dermed tjenere under den som dere lyder. Dere blir enten tjenere under synden til død, eller under lydigheten til rettferdighet.»

Ja, det blir framhevet som en særlig egenskap ved selve Guds Sønn i hans jordiske liv at han «lærte lydighet av det han led», og så blir det lagt til: «Og da han var fullendt, ble han opphav til evig frelse for alle dem som er lydige mot ham» (Hebr 5,8–9). I 1 Pet 1,22 står det: «Rens da deres sjeler i lydighet mot sannheten»!

Er det da ikke riktig, det som er blitt sagt, at «all vår synd består i ulydighet mot Guds bud, idet vi setter vår egen tanke, lyst og bedømmelse opp mot Guds bud»?

Hva oppnås ved denne lydigheten?

Spør vi så hva vi venter å oppnå ved en slik lydighet, må vi aller først sette en stopper for enhver tanke om at vi ved vår lydighet kan fortjene noe hos Gud eller bli mer rettferdige for Gud.

Når det gjelder rettferdiggjørelsen, må vi igjen slå fast at «vi har ikke større rett til Guds nåde den stunden vi er lydige, enn vi har den stunden vi har vært ulydige. I Kristus har vi til enhver tid en og samme uforanderlige nåde og rettferdighet for Gud. Var det slik at vi var mer rettferdige for Gud den stunden vi er lydige, og mindre rettferdige for Gud når vi har vært ulydige, så ville jo rettferdigheten være av våre gjerninger, eller i det minste delvis av gjerningene. Og mot det protesterer jo Skriften på det aller kraftigste» (Rom 11).

Lydigheten må ikke oppfattes som en slags byttehandel mellom Gud og oss. Da mister den sin åndelige verdi. Kristus skal i all evighet ha all æren for vår frelse.

Noe helt annet er det når en spør hva som kan fremme eller hindre vår vekst i nåden. Vi vil aldri glemme at vi bedrøver Guds Ånd ved ulydighet. Forbindelsen med Gud blir hindret. Ved fortsatt ulydighet kan forbindelsen brytes helt. Grenen blir skilt fra stammen, og følgen er åndelig død. Den lydigheten som Guds Ånd virker, er en Guds gave til oss. Ved den holdes hjertedøren åpen for Guds nåde, så de nødvendige livskreftene uten avbrudd kan føres inn i livet vårt.

Ved en slik øvelse i lydighet vokser og styrkes vårt indre menneske. Vi utvikles til kristne karakterer, så vi åndelig talt blir «voksne folk» (se Ef 4,13–14). At Gud og hans engler ser med velbehag på et slikt troens liv, og at Gud på et slikt grunnlag kan betro oss større ting, både for hjertet og i tjenesten – det har vi etter Skriften rett til å gå ut fra. Men det var han og ikke vi som virket i oss «både å ville og å virke» (Fil 2,13).

Dette er hva vi venter å nå og å få ved vår lydighet i tro og hengivelse.

Følelsens plass i helligheten

Vi kjenner den apostoliske formaningen i Fil 4,4: «Gled dere i Herren alltid! Igjen vil jeg si: Gled dere!» Vi kjenner også formaningen i Rom 12,11 om å være «brennende i ånden».

Kan jeg være glad uten å kjenne og vite at jeg er glad? Kan det være noen glede der det ikke er noen merkbar fornemmelse av glede? Kan det være noen åndens brann i oss uten at vi kjenner varmen av denne brannen?

Det er langt fra meg å ville tale nedsettende om følelsen. Jeg er, som sagt før, hjertelig overbevist om at følelsen er en veldig drivkraft når den springer ut av den rette kilden og stadig står under Åndens rensende innflytelse. Det mangler ikke på beviser for at sann, sunn, dyp kristen følelse har hjulpet troende kristne til å bli helter i troens kamp, til å vinne seier der de ellers ville ha tapt slaget.

Vi har god grunn til å ønske at den hellige begeistringens ild brant i alle Herrens disipler, så den vantro verden kunne kjenne varmen av denne ilden og begynne å spørre etter den Gud som kan skape en slik ild. Å ha følelsen som drivkraft er noe helt annet enn å bygge sitt håp og sin kristne visshet på følelsen. Det første er Åndens verk. Det andre er vantroens frukt. Finnes det forresten noen kristen som er fornøyd med å være kald og uglad?

Jeg vil ikke holde tilbake for leserne en liten illustrasjon til det som her er sagt om følelsen. Mens jeg bodde i Hardanger, hadde vi en vinter en ganske stor vekkelse. En del av bygdas beste folk ble grepet og står fast i dag. Vekkelsen var på den tiden det vanlige samtaleemnet, og de eldre troende kjente seg gladere enn vanlig.

I den tiden kom jeg under et møte i bedehuset i samtale med en av de gamle troende – Nils het han. Han fortalte at en mann hadde kommet innom ham dagen før, og så hadde de snakket sammen om vekkelsen og om dem som var kommet over på Guds side. «Eg stod i skyttjo (vedboden) og hogde ved», sa Nils, «og so vart eg so glad at veastykkjene mesta kløyvde seg sjølv.» Den varme følelsen gjorde ham sterk. Arbeidet ble som en lek.

Det er forresten en anerkjent sak i sjelelæren at den sterke følelsen løser ut bundne krefter, så det blir utrettet ting som ellers ville vært umulige. Hadde vi flere fanatikere – i god betydning – blant oss, ville mye se annerledes ut.

Det er visst unødvendig å si mer for å slå fast at følelsen har en stor oppgave i helliggjørelseslivet vårt.

Hva kommer først?

Hva er det som under vanlige omstendigheter må komme først: følelsen eller lydigheten?

Kan vi uten videre hoppe opp i følelsen og la lydigheten ligge? Når vi ved Guds Ånds gave opplever å kjenne oss glade i Herren, løftet, grepet og varme, med sinnet vendt mot himmelen – når kommer det, og hvordan kommer det?

Den alminnelige regelen er: Det kommer når vi har vært lydige. Du ble minnet om å gå til en som var syk. Du lød kanskje motstrebende og gikk. Og så ble du «velsignet». Du gikk så lykkelig hjem igjen, for Gud kom deg så merkbart nær. Slike erfaringer har vi hatt mange av.

Altså: først lyde, så føle. Først lyde, så bli glad. Dette er den alminnelige regelen. Denne regelen utelukker ikke de unntakene som Gud har i sin egen makt, og som han blant annet bruker for å verge oss mot den skadelige innbilningen at vi ved vår lydighet kan kommandere over Guds nådegaver. Noen ganger holder Gud velsignelsen tilbake, så vi tilsynelatende ikke får noe igjen for vår lydighet. Og av og til kommer den glade følelsen uten noen påviselig ytre årsak, uten at det har gått noen særskilt lydighetshandling foran. Gud skylder ikke oss noe regnskap for hvordan han deler ut sine gaver.

Det er lett å se at også Skriften med klare ord viser denne veien – gjennom lydighet til merkbare opplevelser av åndelig lykkefølelse. Vi kjenner det profetiske ordet i Jes 48,18: «Å, bare du ville akte på mine

bud! Da skulle din fred bli som floden, og din rettferdighet som havets bølger.»

Er ikke alle formaningene i Det nye testamente båret av den samme tankegangen? Det er umulig å leve et rett og godt og lykkelig kristenliv uten lydighet – den lydigheten som Guds Ånd skaper ut fra forsoningens nåde, og som har fått sitt mest fullkomne uttrykk i det lysende ordet: «Kristi kjærlighet tvinger meg» (2 Kor 5,14)[1].

Summen av dette har den danske forfatteren som er nevnt før, formulert slik: «Det rette hellighetsidealet er mer bestemt av viljen enn av følelsen.» Jeg tror det er riktig.

En fare

Når vi legger slik vekt på lydigheten – er ikke det farlig? Er ikke det den rake veien til Sinai, til å komme under loven, til å miste den frivillige ånd?

Ingen vil nekte for at faren er der. Også en troende kristens lydighet kan bli lovisk i stedet for evangelisk, slik den skulle være. Men hvem tør påstå at det må gå slik? Gud være lovet, det går an å bevare et evangelisk sinn i lydigheten. «Kristi kjærlighet tvinger meg» – det ordet er ikke kommet fra Sinai, men fra Golgata. Det ser vi også tydelig av sammenhengen det står i (se 2 Kor 5,14–15). Det er Kristi kors som har skapt denne tvingende makten.

Dessuten: Om en kristen først og fremst jager etter de salige følelsene, er han dermed sikret mot å komme under loven? Også dette strevet kan føre til Sinai, og det mangler ikke på eksempler på det. Kravet om følelsen kan bli lov like mye som kravet om lydighet.

[1] NB: «Kristi kjærlighet tvinger oss».

Kapittel 10. Fullkommenhetslæren, også kalt syndfrihetslæren

Pinsevennene protesterer mot at deres lære om helligheten blir kalt «syndfrihetslære». Navnet «fullkommenhetslære» vedkjenner de seg derimot – så vidt jeg har forstått – som betegnelse på den oppfatningen de hevder.

I artikler i bladene har en kunnet lese dette om saken: «Verken jeg eller vennene mine, eller metodistene (som så ofte tidligere ble beskyldt for det), lærer ‹syndfrihet› i den forstand som dette uttrykket så ofte blir tillagt oss.»

Men når det så blir føyd til: «Guds Ånd og kjærligheten får et slikt overtak i det fullt innviede og troende hjertet at det gamle ikke virker lenger. Det er korsfestet, dødt, begravet og fjernet *fra vårt erfaringsliv*» (uthevet av forfatteren selv) – hva skal en da si?

Når det brukes slike uttrykk som «*bortrensing av rotondet* – den iboende synd, eller menneskets onde vilje til lyst, som ikke bare knekkes og korsfestes, men *avlives* og *fjernes*» (uthevet av meg), og det samtidig blir påstått at alt dette ikke betyr «syndfrihet», da begynner en uvilkårlig å gni seg i øynene og spørre: Står det virkelig slik? Har jeg kanskje lest feil? Nei, ordene står der og er ikke til å ta feil av.

«Den syndige lysten», heter det, «må helt undertvinges og tas ut av våre hjerter, ved at vi fylles så helt med den guddommelige kjærligheten at det ikke blir rom for den.»

I en engelsk brosjyre, utgitt i Portland på vestkysten av Amerika, leser vi disse sterke og tydelige ordene: «Det er ikke nok å leve uten

synd (du er ikke frelst om du ikke lever uten synd). Men den indre fordervelsen, synderoten, må tilintetgjøres. Syndenaturen må utryddes.»

I år 1900 sto det i et dansk blad en uttalelse fra en av de ledende i den danske pinsebevegelsen, og den lød slik: «Hva slags fullkommenhet kan en da nå? Prøv å sette føttene dine nøyaktig i Jesu fotspor, så blir det ingen plass for synd.» Noen måneder senere sier den samme mannen: «Det er like lett å leve uten synd som det er å være et menneske.»

Når motparten hevder at slike og lignende ord umulig kan forstås annerledes enn at de lærer syndfrihet, svarer de blant annet: «Det sies ikke at vi ikke kan bli fristet, at vi ikke kan falle. Adam og Eva falt til tross for sin første underfulle fullkommenhet. Men vi må renses slik at vi får fullkommen seier over all syndig lyst.»

Videre får vi den forklaringen at det som blir igjen når den syndige lysten og den onde viljen – rotondet – er avlivet og fjernet, er visse ufullkommenheter og mangler som følger med den stykkevise forståelsen og de fristelsene som hører jordelivet til. Et eksempel er at en kan tro for godt om et menneske og derfor også kommer til å gjøre noe en ikke ville ha gjort om en hadde trodd rett om det mennesket.

Men disse manglene og ufullkommenhetene er ikke *synd* og må ikke kalles *synd*. (Jeg går ut fra at dette er en riktig gjengivelse av de ordene og meningene det her gjelder.)

Slik tales det altså, og slik skrives det. Ville det ikke være riktigst og sannest om de som taler og skriver slik, uten omsvøp ville innrømme: Ja, vi lærer at en som virkelig er åndsdøpt, er uten synd og må være uten synd – selv om han ikke er fri for mangler og ufullkommenheter, og selv om han kan falle slik Adam kunne falle?

Jeg tar meg derfor den frihet – tross protesten – å mene at pinsevennene i alminnelighet lærer syndfrihet for de åndsdøpte. Syndfrihet altså på den måten som er gjort rede for ovenfor. Syndfrihet så lenge de ikke faller. Men når jeg behandler pinsevennenes lære, kan jeg godt la være å bruke ordene «syndfri» og «syndfrihetslære» og i stedet bruke navnet «fullkommenhetslære». Uttalelsene som er gjengitt ovenfor, blir likevel de samme i ånd og mening, selv om en setter et navn på dem som tilsynelatende er mindre utfordrende.

Beveggrunner som fører til en slik oppfatning

Det vil selvsagt ha betydning for en riktig forståelse og en så rettferdig bedømmelse som mulig av pinsevennenes lære om fullkommenheten om en kunne klarlegge noen av de beveggrunnene som sterkest har virket og fremdeles virker til å vekke slike tanker. Det som blir sagt om disse beveggrunnene i det følgende, er naturligvis ikke ment som en uttømmende utredning. Det er snarere ment som en antydning, men en antydning som vi håper rører ved det som er sant og vesentlig i denne saken.

For øvrig må vi innledningsvis bemerke at når det her tales om «beveggrunner», må det ikke oppfattes slik at det er klart gjennomtenkte og fullt bevisste beveggrunner det er tale om. For en stor del gjelder det her ikke bevisste beveggrunner, men bevegelser i sjelens dyp, bevegelser som ikke når fram til bevisstheten slik at de får form av klare, bevisste tanker.

Men selv om disse bevegelsene ikke når lenger enn til å være ubevisste rørelser i det underbevisste sjelelivet, er de likevel sterke nok til å bli en bestemmende drivkraft i det indre livet, både for tanken og for følelsen. Det er for øvrig en anerkjent kjensgjerning i sjelelivet vårt at de ubevisste og underbevisste rørelsene ofte virker sterkere og mer uimotståelig enn det vi bevisst tenker og føler. Det ville derfor nok være riktigere å tale om årsaker enn om beveggrunner.

Det første vi vil peke på, er lengselen etter hellighet. Denne lengselen etter hellighet er som regel bundet sammen med en ofte dyp og sår misnøye og sorg over at en ennå ikke er kommet lenger.

Denne hellighetstrangen kan vi naturligvis bare tale vel om. Den er ekte kristen. Og jo mer alvor og Åndens lys det er i en manns kristendom, desto mer vedvarende og sterk vil denne lengselen være. I sin mest fullkomne skikkelse vil den kjennes som en sult, en tørst, et skrik i sjelen, en nød som ikke lar en få ro verken dag eller natt.

En annen årsak er ofte det ensidige hellighetsidealet: at den helligheten noen kristne søker, er «mer bestemt av følelsen enn av viljen», slik det er pekt på i en tidligere sammenheng. De vurderer helligheten mer etter hvordan den forholder seg til følelsen, enn etter hvordan den forholder seg til viljen. At et slikt syn på helligheten lett vil føre en kristen inn i en skjev utvikling, er så selvinnlysende at det er overflødig å si mer om det.

Når slike tanker og bevegelser i sjelens dyp får makt og setter seg fast, hva vil så i mange tilfeller bli det naturlige resultatet?

En går trett av kampen. En er sår og motløs over mange og skammelige nederlag. Hva er da mer naturlig enn at en begynner å se seg om etter en snarvei til det målet som det hellige sinnet lengter etter? En snarvei til seier og et hellig liv. Det begynner som en tanke, en mulighet. Det vokser til et sterkt, brennende ønske. Og et slikt ønske har stor makt. Som den engelske dikteren så sant har sagt: «Ditt ønske var far til din tanke.»

Fra ønsket om en slik snarvei er det ofte ikke langt til å tro at snarveien finnes, og at en har funnet den! Særlig når også andres tro og bekjennelse går i samme retning. Og det mangler for tiden ikke på slike røster.

Teoretisk støttes denne læren så blant annet av dette resonnementet: Hvis jeg ikke tror det går an å nå fram til full hellighet, anstrenger jeg meg heller ikke for å bli hellig. Det nytter jo likevel ikke!

Selv om vi ikke kan gå inn på noen utredning av fullkommenhetslærens historie her, er det likevel på sin plass å si i all korthet at den moderne fullkommenhetslæren i de fleste av sine vesentlige grunntrekk kan føres tilbake til metodistenes store lærefar, John Wesley.

Når det gjelder helliggjørelsen, er forskjellen mellom Luther og Wesley at Luther helst så helliggjørelsen som en vekst, mens Wesley helst så den som et mer eller mindre plutselig sprang. De nærmere enkelthetene i dette kan vi ikke gå inn på i denne sammenhengen. Men dagens fullkommenhetslære har blant annet overtatt fra Wesley læren om det «spranget» der en kristen kan nå opp til det fullkomne kristenstandpunktet.

Hvordan ser så denne snarveien ut?

For det første viser en – som rimelig er – til Kristus og den seieren han har vunnet, til det landet av frihet og glede og seier som han har åpnet for oss. Og vi blir inntrengende oppfordret til å dra inn i dette velsignede «Kanaan». Det blir nemlig ofte framstilt slik at de vanlige kristne, de som ennå står på det ufullkomne standpunktet, er som Israel i ørkenen. Men en kristen kan og bør gå over Jordan og komme inn i det Kanaan der det bare er seier.

For det andre: Hvordan kommer vi inn i landet? Så vidt jeg har forstått, er det noe delte meninger om dette, det vil si at det ikke er full enighet om alle enkeltheter. Men i hovedsaken er de enige.

Hos noen har jeg lest omtrent dette: Tro det, så har du det! Tro at du er i landet, så er du der! Tro at du er kommet inn i Kristi fullkomne seier, så er du der! Bare fortsett å tro det, selv om Satan stormer løs på deg og vil rive denne troen fra deg. Bare hold fast ved å tro, så må Satan vike. Og bekjenn så at du er kommet over Jordan, eller med andre ord at du er åndsdøpt. Skammer du deg over å bekjenne det, risikerer du å miste det du fikk.

Etter denne læren nås det salige resultatet altså i et øyeblikk, ved tro, i det vesentlige på samme måte som vi blir rettferdiggjort ved tro, i et øyeblikk. «Vent velsignelsen nå, hver dag, hver time, hvert minutt. Hvorfor ikke i dette øyeblikket? Du kan trygt vente den nå, hvis du er overbevist om at den kommer av troen.»

Andre ser ut til å vise en noe lengre vei til det samme målet. Framstillingen går i alminnelighet ut på at en må gjennom flere trinn. Det første er full overgivelse. I det øyeblikket en troende overgir seg helt, kommer Ånden og tilintetgjør det gamle mennesket med dets synd og dets lyst, og resultatet er et renset hjerte. Dette er det andre trinnet: renselsen. Når hjertet så er renset, kommer Ånden og fyller det. Herrens herlighet fyller det rensede templet. Dette tredje trinnet er nok det en som regel tenker på når det tales om Åndens dåp.

Fra pålitelig hold er det fortalt meg at en framtredende deltaker i de engelske Keswick-møtene har nevnt mange flere trinn, opp til 12 eller 15 – jeg husker ikke tallet så nøye. Med så mange trinn ser saken ut til å bli temmelig innviklet!

Selv om det er forskjellige avskygninger i det som læres om denne saken, har de likevel alle noen felles grunntrekk, særlig disse to:

For det første er den egentlige helliggjørelsen et øyeblikks sak – selv om mange må ha en lengre forberedelse før de kommer til det avgjørende øyeblikket.

For det andre er helliggjørelsen en fullkommen og varig seier.

Pinsevennenes lære om synd og hellighet går, som vi har sett ovenfor, ut på at «det gamle er korsfestet, dødt, begravet og fjernet fra vårt erfaringsliv». Rotondet, den iboende synden, menneskets onde vilje

og lyst, blir ikke bare knekket og korsfestet, men avlivet og fjernet. «Den syndige lysten må helt undertvinges og tas ut av våre hjerter.»

Å være kommet så langt at den onde viljen og den onde lysten er avlivet, fjernet og tatt ut av våre hjerter – det mener vi andre er det samme som å være syndfri. Hva er det igjen når selve rotondet er tatt ut og fjernet? Det som er igjen, er muligheten for synd og fall, og så en del mangler og ufullkommenheter som ikke er synd. Altså mulighet for synd, men ingen virkelig synd, ikke engang noen syndig rot.

Selv om dette er pinsevennenes lære, vil de altså likevel ikke vedkjenne seg at de lærer syndfrihet.

Om alle pinsevenner fører denne læren, tør jeg ikke si noe om. Det er mulig at det finnes unntak, men i så fall er de i hvert fall ukjent for meg.

Som vi så ovenfor, finnes det pinsevenner som påstår at den som ikke lever uten synd, ikke er frelst og ikke er en kristen. Å være en frelst kristen er det samme som å leve uten synd. Den som ikke er kommet så langt, er ingen kristen.

Så ytterliggående er nok de fleste pinsevenner ikke. De fleste pinsevenner innrømmer – kanskje nokså motstrebende – at en mann kan være en kristen uten å ha nådd fram til dette fullkomne og egentlig eneste rette standpunktet. En slik kristen er da bare en «kjødelig» kristen (se 1 Kor 3,1). Men skal en slik kjødelig kristen komme inn i himmelen, må han – *før han dør* – bli renset med den fullkomne renselsen som pinsevennene lærer og tror på.

Vi skal komme tilbake til disse dristige påstandene i en annen sammenheng.

Hva begrunnes denne læren med?

Som svar på dette spørsmålet vil vi først nevne et resonnement som ikke så sjelden møter oss både i skrift og i tale. «Kristus», sier en, «er en hel frelser.» «Kristus gjør aldri noe halvt.» «Kristi frelse er en full frelse.» Når han frelser en synder, frelser han ham helt, og så videre.

Også vi mener at Kristi frelsesverk er et fullkomment frelsesverk. Men at selve frelsesverket er fullt ferdig, er ikke det samme som at det straks og med en gang er ferdig *når det gjelder resultatet*. Resultatet – virkningen, følgen og følgene av frelsesverket – er ikke det samme

som selve verket. Kristus la grunnvollen, gjorde alle muligheter ferdige og la fram alle de kreftene som måtte settes i virksomhet.

Men når alt dette ligger ferdig, står det ennå igjen at alle disse mulighetene og kreftene kan bli brukt, og at den fulle og ferdige frelsen kan bli omsatt til personlig frelse og til frelse for slekten og for hele skapningen. Forsoningen er fullkommen, den trenger ikke noe tillegg. Men frukten av forsoningen er resultatet av et verk som fortsetter til dagenes ende.

Guds ord har vi fullt ferdig i De hellige skrifter. Vi trenger ikke noe annet evangelium enn det som er forkynt oss av hellige profeter og apostler. Ve den som forkynner et annet evangelium! Men anvendelsen og tilegnelsen av ordet, av dets lys og dets kraft, er en annen sak. Den har en historie som strekker seg gjennom tider og slekter. Nådens Gud har holdt på med denne «historien» i snart to tusen år, siden Kristus gjorde frelsesveien ferdig for oss. Og ingen vet hvor lenge det ennå vil vare før denne historien når sitt mål, det som Gud har bestemt.

Ennå er dyret og den falske profeten og djevelen og døden og dødsriket ikke kastet i ildsjøen.

Vi må skille mellom grunnvollen og den bygningen som skal reises på grunnvollen.

For øvrig må vi heller ikke glemme at også det å gjøre grunnvollen ferdig var et arbeid som tok tid. Det begynte i Guds evige råd, «før verdens grunnvoll ble lagt», og varte gjennom hele den gamle pakt. «Fire tusen år svant hen, ventende velsignelsen», står det i en gammel salme. Hvorfor tok det så lang tid? Hvorfor alle disse lange og mange forberedelsene? Svar på slike spørsmål kan vi hente ut av Bibelen og av historiens tale.

At «Kristus er en hel frelser», er en velsignet sannhet. Men når en sannhet blir gjort om til et slagord, er en inne på en glatt vei, slik mange triste erfaringer vitner om. Djevelen, denne tusenkunstneren, kan forvrenge en hvilken som helst sannhet så den blir en snare for sjelene.

En annen vei som fører til det samme målet, er at en stiller helliggjørelsen og rettferdiggjørelsen side om side. Det vil si at en lærer: Slik rettferdiggjørelsen skjer i et nå, ved tro, slik er det også med helliggjørelsen.

Slik rettferdiggjørelsen ikke blir gitt stykkevis, så du får litt av den i dag, litt mer i morgen og så videre, til du en dag er helt rettferdig for Gud, slik er det også med helliggjørelsen. Også den blir gitt hel og fullkommen når den blir gitt. Og så gjelder det bare at du tar imot den i tro, så har du den. Og slik rettferdiggjørelsen hele tiden må eies og holdes fast i tro, slik er det også med helliggjørelsen.

Det er altså her tale om den helliggjørelsen som pinsevennene lærer, og som en åndsdøpt menes å ha nådd. Om pinsevennene vil innrømme at også kristne som ikke er åndsdøpt – kjødelige kristne – kan ha et virkelig helliggjørelsesverk i sitt indre menneske, tør jeg ikke uttale meg om. Jeg kan ikke huske at jeg har sett det spørsmålet nevnt eller besvart. Men selv om det var slik, står helliggjørelsen hos en åndsdøpt etter deres lære på et grunnlag som er vesentlig forskjellig fra andre kristnes helliggjørelse. De to er ikke bare forskjellige i grad, de er forskjellige i sitt vesen.

Hvis det gjaldt vår hellige stilling for Gud i Kristus, som et folk skilt ut ved frelsen, ville vi naturligvis være enige med pinsevennene i at den blir vunnet i et øyeblikk, ved tro. Men det det her er tale om, er ikke vår hellige stilling. Det er vår personlige helliggjørelse: at helligheten skal arbeides inn i vår person, i vår karakter, i hele vårt vesen. Når spørsmålet gjelder dette siste, skilles våre veier.

Her kan det være på sin plass å spørre: Har ikke disse retningene noen bruk for Bibelens ord om å «vokse» – «Voks i nåde og kjennskap til vår Herre og frelser Jesus Kristus» (2 Pet 3,18) – og andre lignende ord?

Så vidt jeg har kunnet forstå, er det slik med dette at de nok taler om og lærer at det er en vekst, men likevel på en noe annen måte enn vi lutheranere når vi taler om vekst.

Det vi lærer, er at det hos en levende kristen er en dobbel vekst. Først en vekst i forhold til det gamle mennesket, slik at det gamle mennesket daglig blir avlagt og det nye mennesket blir fornyet (se for eksempel Kol 3,3–10). Dernest også en vekst i selve det nye mennesket, slik at det vokser fram til «manns modenhet» (Ef 4,13). I det virkelige livet følges naturligvis disse to slags vekst ad. De henger sammen slik at den siste ikke kan fullføres uten at det er i orden med den første. Denne sammenhengen finner vi blant annet uttrykt i Rom 12,1–2.

Pinsevennene derimot har ikke plass for mer enn én slags vekst. I forhold til det gamle mennesket kan det ikke være tale om vekst, for med det gamle mennesket er en ferdig – helt ferdig, siden det onde jo er tatt bort og fjernet.

Men i selve det nye mennesket kan og skal det foregå en vekst. En vokser seg mer og mer fri fra de «manglene og ufullkommenhetene» som henger ved en på grunn av stykkevis forståelse og så videre. Åndens frukt i den troende tiltar og vokser. Åndens liv får mer og mer utfolde seg og vise sine velsignede gjerninger. «I den troendes *fullkommenhet* er det utvikling og vekst.»

Pinsevennene og Skriften

Det vesentlige for pinsevennene er ellers naturligvis den støtten for sine meninger som de mener å finne i Bibelens utsagn. Så langt min kunnskap om det rekker, er det særlig i Første Johannesbrev de finner bevismaterialet i Skriften for sin lære, og da særlig i brevets tredje kapittel.

I 1 Joh 3,6 leser vi: «Hver den som blir i ham [i Kristus], synder ikke. Hver den som synder, har ikke sett ham eller kjent ham.» Videre i 1 Joh 3,8: «Den som gjør synd, er av djevelen.» Og i 1 Joh 3,9: «Hver den som er født av Gud, gjør ikke synd, fordi Guds sæd blir i ham. Han kan ikke synde, fordi han er født av Gud.»

Om disse ordene er det først å bemerke: Sett at vi tar dem i deres tilsynelatende bokstavelige og absolutte betydning – hva vil da følgen være?

Da kunne det ikke være tale om mer enn én slags kristne, nemlig de syndfrie kristne. Alle som ikke har nådd så langt, er ikke kristne. Men som vi har sett ovenfor, går de fleste pinsevenner ikke så langt – i hvert fall ikke her i Norge. De trekker ikke den praktiske konsekvensen av sin egen lære. Eller med andre ord: Heller ikke de tar de anførte ordene fra Johannes i absolutt bokstavelig betydning. I teorien gjør de det, men i det daglige, praktiske livet gjør de det ikke.

Jeg har i tidens løp hatt anledning til å omgås ganske mange pinsevenner, også enkelte av de ledende. Men jeg har aldri merket annet enn at de anerkjenner oss andre som kristne og omgås oss som brødre. Har de hatt andre tanker i hjertet, er det i hvert fall ikke kommet fram i ord eller oppførsel. Hvordan kunne de ta det på den måten – hvordan

kunne de rådslå sammen med oss om arbeidet for Gud og for sjelene – hvis de ikke anerkjente oss som kristne?

Men hovedspørsmålet her blir jo ikke om pinsevennene selv er mer eller mindre i praktisk strid med sin egen lære. Hovedspørsmålet blir dette: Har Johannes brukt ordene i den meningen som pinsevennene finner i hans utsagn?

Som svar på det spørsmålet vil vi først gjøre oppmerksom på vers 3 i det samme kapitlet som de nevnte ordene er hentet fra. Der står det: «Og hver den som har dette håpet til ham, renser seg selv, likesom Han er ren» (1 Joh 3,3).

Hva er det for et håp det er tale om? Det er det håpet et Guds barn har om å «se ham som han er» og bli «ham like» (se de to foregående versene). Her er det altså tale om kristne. Om alle som har dette håpet, sies det: «renser seg selv». Her er det ikke med en stavelse antydet noe om to slags kristne, én slags som trenger å rense seg selv, og en annen som ikke trenger en slik selvrensing.

Slik apostelen ser det, deler menneskeslekten seg i to: på den ene siden alle de som er opptatt med å rense seg selv fordi de har håp om å få se Kristus og bli ham lik, på den andre siden de som ikke bryr seg om og ikke praktiserer en slik renselse.

Spørsmålet blir da: Hva mener Johannes med dette å «rense seg selv»? Hva er det en skal renses fra ved denne renselsen? Er det bare «mangler og ufullkommenheter» en skal jage etter å bli fri fra? Eller er det kanskje synd?

For å finne svar på det går vi til første og andre kapittel i det samme brevet, skrevet av den samme mannen.

At Johannes i brevets første og andre kapittel (1 Joh 1,4–10 og 1 Joh 2,1–2) taler om troende kristne, kan det naturligvis ikke være tvil om. Det går ugjendrivelig fram for eksempel av vers 6 i kapittel 1 og av tiltalen «Mine barn» i 1 Joh 2,1. Ville han dessuten ha brukt ordet «vi» hvis han ikke mente å ta seg selv med, sammen med de andre han taler til? Hva er det så han har å si om denne flokken av kristne, der han selv er en av dem?

Ordene er velkjente: «Dersom vi sier at vi ikke har synd, da bedrar vi oss selv» (1 Joh 1,8) og så videre. Og så igjen: «Dersom vi sier at vi ikke har syndet, så gjør vi ham til en løgner» (1 Joh 1,10) og så videre.

Det ligger nær å tro at når Johannes taler om å «ha synd», tenker han på den syndige, medfødte naturen, arvesynden. Og når han bruker uttrykket «har syndet», tenker han på utslaget av den syndige naturen, i syndig vesen og syndig handling. Han taler altså om virkelig synd, og han sier at det ville være selvbedrag og en forsyndelse mot Gud selv å tro at vi – vi troende – ikke har synd, synd i begge dens hovedformer.

Kan dette motsies? Gir han med dette noe som helst rom for tanken at noen troende kan være kommet så langt at de ikke «har synd» og ikke «gjør synd»? Vi mener nei!

Vi trekker altså denne slutningen av Johannes' ord:

Når Johannes i 1 Joh 3,3 taler om «å rense seg selv», mener han å rense seg selv fra synd – ikke bare fra «mangler og ufullkommenheter».

Vi mener videre at når det i versene 3, 6, 8 og 9 tales om å «gjøre synd» og å «synde», betyr det det samme som at en ikke søker renselse (vers 3) – det samme som at en «vandrer i mørket» og ikke «i lyset» (kapittel 1).

Den som «synder» uten å søke renselse, om ham kan det sies at han bare synder. Synden er hans element, enten det nå er i syndens grove og groveste former eller i de fineste former som kan tenkes. En slik person «gjør synd». I strengeste forstand gjør han ikke annet enn å synde. Han står helt utenfor den andre siden av saken, den som en sann kristen uavlatelig er opptatt med: å «rense seg selv».

Tar vi så med de kjente ordene i de to første versene i kapittel 2, «for at dere ikke skal synde» og «hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen» (1 Joh 2,1) og så videre, mener vi at meningen er klar nok, og at vi ikke har noen grunn til å tenke at apostelen motsier seg selv i det han skriver om denne alvorlige saken.

Det åttende kapitlet i Romerbrevet har til dels hatt en temmelig framtredende plass i argumentasjonen for «fullkommenhetslæren». Det er jo der vi blant annet finner ordet om at «lovens krav om rettferdighet skulle bli oppfylt i oss, vi som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden» (Rom 8,4). Vi vil derfor stanse litt ved Guds ord i Rom 8.

Vi møter da her den mer enn tusenårige striden om forholdet mellom Rom 7,14 flg. og Rom 8. Av hensyn til plassen kan vi ikke si mye om denne saken nå. Vi skal bare nevne at hovedspørsmålet er om Paulus i

Rom 7,14 flg. taler om sin stilling i den *uomvendte* tilstanden, eller om han vil gi en skildring av hvordan han hadde det som *omvendt*. Store og gode navn står på begge sider i denne striden.

Min mening er i korthet at Paulus i de nevnte versene – ut fra personlig erfaring – maler for oss *hvordan det går med en troende kristen når han begynner å bruke loven som middel til helliggjørelse*.

Derfor mener jeg også at en sann troende kan komme i en slik fortvilet stilling. Og jeg mener at slike erfaringer godt kan forekomme i den beste kristnes liv. Er ikke skildringen i Rom 7,14 flg. noe av det vi tenker på når vi taler om *anfektelse*? Er anfektelse noe som er fremmed for levende kristendom? Hvis en mann lider under en slik nød, er det da et bevis for at han ingen kristen er? Jeg svarer naturligvis – og det med all mulig ettertrykk – jeg svarer: nei.

Også i dag finnes det i de troendes rekker anfektede sjeler, sjeler som er dypt nede i anfektelsens myr. Skal vi legge stein til deres byrde? Tok Bunyan feil da han ga oss sine levende bilder av en kristen i en slik nød?

Anfektelse – eller hva vi nå vil kalle det – kan ha flere årsaker. Jeg skal ikke sette opp noen liste over dem. Men én årsak blant de mange er den som er nevnt ovenfor: at en kristen begynner å bruke loven som middel til helliggjørelse. Tør noen nekte for at det forekommer i sanne troendes liv? Tør noen dømme dem som glir ut i denne myra, fra livet?

Jeg tror ikke vi gjør Paulus noen urett om vi mener at også han av personlig erfaring kjente den bitre smaken av en slik ørkenvandring. Verken Paulus eller hans kristendom blir mindre for det. Også på dette punktet kunne han, tror jeg for min del, trøste andre «med den trøsten vi selv blir trøstet med av Gud» (2 Kor 1,4).

Var Bunyan en dårlig kristen? Var de mange andre som opp gjennom tidene gikk gjennom den samme prøvelsens ild, dårlige kristne av den grunn?

Det er kanskje snarere grunn til å tro at det var så «godt stoff» i dem (misforstå ikke uttrykket!) at det lønte seg å bruke en slik «sliping» på dem. Det var på den måten at så mange av dem ble lysende diamanter, med en glans som skal ses og kjennes til dagenes ende, til veiledning og trøst for slekt etter slekt av kjempende kristne. Men den glansen

var ikke deres egen. Det var «Guds herlighet i Jesu Kristi åsyn» som strålte fram fra dem (2 Kor 4,6).

Hva er det da Rom 8 vil lære oss og gi oss? Er det den fullkommenheten pinsevennene taler om? Lærer Rom 8 en slik fullkommenhet?

Det Rom 8 lærer og gir, er den dyrebare sannheten at det er den personlige Hellige Ånd som er og må være den kristnes lys og kraft til helliggjørelse. Ikke noe annet duger. Ikke engang loven, som er hellig, ikke budet, som er «hellig og rettferdig og godt» (Rom 7,12). Loven og budet kan gi oss dypere erfaring av syndens grufulle makt, men kan ikke bryte og sprenge et eneste ledd i den syndelenken som er vår skrekk og vår pine.

Ved Den Hellige Ånd kan vi seire. Ved Den Hellige Ånd blir vi ført tilbake til korset og blodet, hvis det skulle hende at noen synder (1 Joh 2,1). For Den Hellige Ånd forklarer Kristus for oss slik ingen menneskelig tanke eller noe menneskeord kan. Den Hellige Ånd viser oss og forvisser oss om at ingen makt i himmelen eller på jorden eller i hele tilværelsen skal kunne «skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre» (Rom 8,39).

Men selv i Rom 8 finner vi ord som viser at den kristne ikke er ferdig med kampen mot kjødet, selv om han «bor i Rom 8»: «Derfor, brødre, skylder vi ikke kjødet noe, så vi skulle leve etter kjødet. For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø. Men dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve» (Rom 8,12–13). (Presensformen av verbene i den greske grunnteksten viser at det her er tale om et vedvarende forhold.) Lærer disse ordene at vi er ferdige med kjødet? At kjødet er «tatt ut og fjernet», så en ikke lenger har noen plage av det?

Etter alt som er sagt ovenfor, er det overflødig å si noe mer til svar på slike spørsmål. Men likevel svarer vi én gang til: nei og atter nei.

Det er forskjell på å være «i kjødet» (Rom 8,9) og på den andre siden å være i kamp mot kjødet, slik Gal 5,16–17 beskriver det. Den som er «i kjødet», har sitt åndelige hjem der. Den som er «i Ånden», bor i en annen verden, selv om hele ondskapens åndehær under himmelen jager etter ham som løven jager etter sitt bytte.

Men glem ikke, du kristne, at det livet av Gud som du fikk, aldri kan stå på egne ben. Guds kraft til et liv i Ånden er ikke lagret i ditt bryst, selv om du var den beste kristne jorden har sett. Den er lagret i

Kristus. Og ingen annen enn den personlige Hellige Ånd – la det være sagt enda en gang – kan forklare Kristus for deg, så du – mens du er i ham – kan være tro inntil døden. Tro i kamp, tro i ny overgivelse til ham som bar dine synder på sitt legeme opp på treet (1 Pet 2,24). Tro mot Guds Lam!

Fra pinsevennenes side har det vært hevdet at selv om et menneske kan være en kristen uten å ha nådd fram til «renselsen og åndsdåpen», kan han ikke komme inn i himmelen uten at han blir «renset» før han dør. Han må bli «fullkommen» før han dør, ellers er han fortapt. Denne påstanden blir blant annet støttet med en henvisning til Hebr 12,14: «Jag etter fred med alle, og etter helliggjørelse. For uten helliggjørelse skal ingen se Herren.»

Om dette er det nå først å merke at når bibeloversettelsen vår her har ordet «helliggjørelse» og ikke «hellighet», som pinsevennene helst vil ha det, så er det i samsvar med grunnteksten. Det greske ordet betyr uten tvil «helliggjørelse» og ikke «hellighet» i den betydningen pinsevennene legger i det. I vers 10 foran, der oversettelsen vår har ordet «hellighet», er det brukt et annet gresk ord.

Når grunnteksten bruker to forskjellige ord, er det fordi det her tales om to forskjellige ting. Vers 10 lærer oss at vi som kristne har, og enda mer må få, «del i hans hellighet». Vers 14 lærer oss at dette her på jorden nås på helliggjørelsens vei og i helliggjørelsens form.

Men helliggjørelsen er ikke det samme som å ha nådd fullkommenheten. Den er å være på veien til den, ettersom vi allerede ved Ånden i gjenfødelsen har fått del i Guds hellighet, nemlig en hellig stilling i Kristus og hellighetens krefter plantet inn i oss. Vi mener også at hele sammenhengen i Hebr 12 viser at dette er den rette forståelsen.

Men ved siden av denne henvisningen til Hebr 12, og muligens andre steder, bruker pinsevennene et logisk tankespill som ser temmelig bestikkende ut.

De sier nemlig at vi – deres motpart – håper på døden som frelser, mens de selv har Jesus som frelser fra synd. Vi mener og lærer at når vi dør, får vi se Jesus som han er, og da blir den siste resten av synd strøket ut av oss, og vi blir ham like. En slik tro er altså etter pinsevennenes oppfatning det samme som å gjøre døden til en frelser.

Hva skal vi svare på en slik påstand?

Først må vi ha klart for oss at det er Guds vanlige måte å arbeide på for vår frelse at han bruker midler eller mellomledd for å nå oss og virke på oss. Det bekreftes både av Skriften og av erfaringen. Hvorfor han som regel gjør det på den måten og ikke ved direkte personlig berøring – ja, hvem kan svare på det?

La oss for eksempel ta for oss Hebr 12,4 flg. Der tales det om tukt og refselse som det middelet, eller et av de midlene, Gud bruker «for at vi skal få del i hans hellighet» (Hebr 12,10). Skulle vi følge pinsevennene i påstanden deres om døden som frelser, kunne vi med samme rett si at Hebr 12 setter tukt og refselse i stedet for Den Hellige Ånd. Eller med andre ord: at vi avsetter den som bruker midlet, når vi peker på det midlet han bruker.

Det var daværende sogneprest i Uranienborg her i Oslo, senere biskop Heuch, som en søndag i en skriftetale fikk vist meg veien til evangelisk frigjørelse, så jeg kunne gripe Jesus i tro og vite meg frelst. Når det gikk for seg på den måten, var det da det samme som at Gud og Jesus og Den Hellige Ånd ble avsatt fra sitt embete som den frelsende Gud, og at Heuch ble satt i stedet? Slike spørsmål trenger en ikke å svare på. De besvarer seg selv.

Etter Guds egen plan gjør døden oss den tjenesten at den kler av oss det dødelige legemet, så vi i full betydning kan se Jesus med utildekket ansikt. Det er dette synet som i et øyeblikk virker underet: den fulle frigjørelsen. Vårt dødelige legeme legger uoverstigelige hindringer i veien for oss når det gjelder å se – selv om en som Paulus for en liten stund kan bli løftet inn i den tredje himmel. Når legemet er lagt til side, er disse hindringene borte.

Noe av det som skal skje med oss når Jesus kommer igjen, er jo nettopp også at det gamle legemet skal legges bort, og at vi skal ikles «vår bolig fra himmelen» (2 Kor 5,2), det nye, herliggjorte legemet.

Vi avsetter ikke Jesus som frelser og tar en annen frelser i hans sted fordi vi tror at Jesus før åpenbaringens dag bruker døden som middel.

Det siste vi i denne sammenhengen vil si litt om, er dette: Finnes det da ingen «åndsdåp» å få for troende kristne?

Jo, Gud være takk! Men det er bare én side ved den saken jeg her så vidt vil nevne.

Etter Paulus' lære i 1 Kor 12 er det klart at ikke alle kristne får den samme utrustningen av Åndens gaver. «Åndens åpenbarelse blir gitt

enhver til det som er gagnlig. For til én blir det gitt visdoms tale ved Ånden, til en annen kunnskaps tale ved den samme Ånd, en annen får tro ved den samme Ånd» (1 Kor 12,7–9) og så videre.

Ikke alle kristne har fått den samme oppgaven i verden. Derfor blir de også utrustet på forskjellig vis, når det gjelder graden og styrken av det Ånden gir dem, og på andre måter.

Jeg kjenner særlig ett kristent menneske som gjennom en underfull opplevelse har fått en særskilt åndsdåp. Når jeg så spør: Hvorfor har det mennesket fått en slik gave framfor så mange andre?, blir svaret for min del at Gud har utsett den personen til en særskilt gjerning i Guds rike. Opp gjennom kirkens historie finnes det en rekke slike eksempler på en særskilt åndskraft.

Hvorfor blir ikke flere utrustet av Gud på denne måten? Det trengs i høy grad, synes vi. Hvor mye mer kunne det ikke bli gjort om det var flere slike åndsbårne arbeidere i den store høsten!

Uten tvil kunne flere ha blitt ført opp til en slik åndelig høyde om det hadde vært mer av troens lydighet, mer av uforbeholden overgivelse til Gud. Og for så vidt ligger det utvilsomt en anklage i dette forholdet som rammer noen av oss. Men ellers: Hvem av oss tør driste seg til å foreskrive Gud noe og klandre ham for at han ikke gir alt det han kunne gi? «Hvem er da du, menneske, som tar til gjenmæle mot Gud?» (Rom 9,20).

«Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, som … har gjenfødt oss til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde» (1 Pet 1,3)!

På Golgata ble vår gjeld betalt. På oppstandelsens morgen ble vårt frihetsbrev underskrevet ved den åpne graven. Amen.

Om Johannes Brandtzæg

1861–1931

Johannes Brandtzæg (1861–1931) ble født 30. desember 1861 på Abelvær i Nærøy. Han gikk på katedralskolen i Trondheim, tok examen artium i 1880 og begynte å studere medisin og siden jus. Under studietiden ble han omvendt, og høsten 1882 begynte han å studere teologi. Sykdom avbrøt studiene for en tid, men han fullførte dem senere.

I Bergen ble han rektor for Vestlandske Indremisjonsforbunds bibelskole og predikant i byen og distriktet. Han hørte Lars Skrefsrud forkynne og fikk et misjonskall. Da Det Norske Lutherske Kinamisjonsforbund ble stiftet i 1891, ble han formann, og samme år fulgte han den første flokken av misjonærer til Kina. Etter at han kom hjem igjen, ledet han Kinamisjonsforbundet som formann og sekretær i 38 år, helt til han døde. Han grunnla ungdomsskolen og misjonsskolen på Framnes i Hardanger. Han redigerte også bladet «Kineseren» og skrev flere bøker.

Brandtzæg var utdannet teolog, men hørte hjemme blant lekfolket. Han ble kalt «en moderat fører for en radikal fylking». Han var en fredens mann, men sto fast på Skriftens troverdighet, og i striden om den liberale teologien i 1919–1920 talte han klart. I forkynnelsen ville han at mennesker skulle bli frelst og få visshet om Guds nåde. Den unge Ludvig Hope bodde i hjemmet hans og ble hans elev og nære medarbeider. Brandtzæg døde 17. mars 1931.

«I stille stunder på veien hjem» (Bergen 1900) er en andaktsbok med en kort betraktning for hver dag i året. Brandtzæg ga den ut sammen med Ludvig Hope og læreren N. Nilssen, og han skrev forordet. Boka er en samling «av gammelt og nytt»: vitnesbyrd fra eldre lutherske

forkynnere og skribenter, sammen med betraktninger av utgiverne selv.